NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 13376

KHEZYONEY NOAR

Hillel Jacob Horowitz

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

[illegible] יידישע [illegible]
און פרעסע אַרכיו

חזיוני נוער

ביבליש דראמאטישע קינדער סקעטשעס

– פון –

רעוו. הלל יעקב הורוויץ (הלוי)

(ערשטער טייל)

CHEZYONEY NOAR

Dramatical Bible Sketches for Children.

[illegible] יידישע ביבליאָטעק

VOL. 1

BY REV. H. J. HOROWITZ

SAINT LOUIS
1925

Copyright, 1925, By
Rev. H. J. HOROWITZ

ALL RIGHTS RESERVED

PRESS OF EAGLE PRINTING CO.
ST. LOUIS, MO.

פאררעדע

דאס אידישע פאלק וועלכעס ווערט מיט רעכט אנגערופען אלס "עם הספר", צוליעב די הייליגע שריפטען וועלכעס עס האט געשאפט און גע- געבען דער וועלט. און איז ניט געבליבען שטיין ביי די כתבי הקודש אליין, נאר האט פארטגעזעצט און רייכער געמאכט דיזען וואונדערבארען אוצר דורך דעם גרויסען ים התלמוד מיט זיינע מפרשים, דורך די גרויסע גאונים און בעריהמטע פילאזאפען, דענקער און פאעטען, געזעץ געבער און מאראליסטען, און זיי אלע האבען געשאפען און פארצווייגט די אידישע ליטעראטור, מיט די רייכסטע קוואלען פון שריפטען : ריכטערליכע, געזעצליכע, ציווילע, טעלאגישע, עטישע, מאראלישע, פיליזאפישע, מיסטישע, פובליציסטישע, און פאעטישע. און דיזע גייסטיגע פארטזעצונג האט קיין מאהל ניט אויפגע- הערט. און ווען אין לעצטען יאהר הונדערט אלס די השכלה בעוועגונג האט אנגעהויבען אריינדרינגען אין דעם אידישען לאגער און מען האט אנגעהויבען אריינברייגנען די יפיפותו של יפת באהלו של שם, זיינען גלייך אויסגע- וואקסען ביים אידישען פאלק גרויסע ריעזען וואס האבען זיך אויסגעצייכענט מיט זייערע געניאלע פעהיגקייטען אלס וואונדערליכע שריפטשטעלער וואס האבען געשאפען איין וואונדערבארען רייכען אוצר פון ערצעהלונגען און פאעמען, גלייכצייטיג איז אויך געשאפען געווארען א רייכער אוצר פון דראמאטישע קונסט און ליטעראטור. און אין אלעם האט דאס אידיש פאלק געצייגט אז דער נאמען עם הספר האט עס כשר פארדינט.

יא, אבער ווי רייך מיר זיינען מיט אונזער ליטעראטור פאר גרויסע מענשען אזוי דאגעגען זיינען מיר ארעם. ארימער ווי אלע פעלקער אין א קינדערישער ליטעראטור, מיר האבען פאר'ן אידישען קינד קיין זאך גע- שאפען. עפעס אזוי ווי ביים אידישען פאלק וואלט נאר קיין קינדהייט געווען.

עס עראינערט מיר : אלעס איך בין געווען אקינד פון אכט אדער ניין יאהר, עס איז געווען א בין מנחה למעריב ווינטער צייט דער רבי אינזערע- האט געראפט אריין אין בית המדרש עפעס פרעגען ביים רב, האט אונז "שקצים" אנגעזאגט מיר זאלען דערווייל איבער חזר'ן דעם בלאט גמרא. מיר האבען דאן געלערענט גיטין (8, 9 יאהריגע קינדער, מיט אזעלכע לע- בענס פראבלעמען) מיר חברה האבען נאר געווארט אויף אזא גליקליכע געלעגענהייט, און גלייך ווי דער רבי איז ארויס האבען מיר צוגעמאכט די גמרות און ארויס געלאפען אויס'ן גאס, און גענומען זיך גליטשען אויפ'ן אייז וואס איז געפארמירט געווארען פון די אפפאל וואסער וואס ווע"ט

ארויסגעגאסען געבען יעדער הויז און בפרט געבען אונזער רבי'נס הויז. מיר האבען זיך פאנאנדער געגליטשט אזוי לעבעדיג וואו יעדער האט געוואלט צייגען קונציגע קעגסטיסע, איינער האט זיך געגליטשט "א ויאמר דוד" גליטש, ד. ה. מיט צוגעמאכטע אויגען, איין אנדערער "א רגל אחת" גליטש, א דריטער "א חוטב עצים", א פערטער זיצענדיג א. אז. וו.. ערשט פלוצלונג ווי פון א דונער געטראפען דערהערען מיר א בייזע שטימע : העי קונדייסים ! אזוי פארברייגגט איהר די צייט ? דאס איז געווען מיין זיידע ז"ל, וועלכער איז גראדע דאן געגאנגען פארביי און האט אונז בעמערקט שפילענדיג ער האט מיר צו גערופען צו זיך אנגעמענדיג ביי מיין אויער און זאגט צו מיר א שטיק מוסר : שעמען זאלסטו זיך א אינגעל זאל זיך נאר גלאט אין דער וועלט אריין פארברייגגען זיין צייט אין גליטשען זיך אזוי ווי א שקץ, און תורה מה תהי עליה ? א אינגעל דארף לערנען נים ארום לויפען העגדוב פעגדום און נאר גליטשען זיך, האסטו מיר געזעהן אז איך זאל זיך גליטשען ? נאטירליך איך האב געמוזט מודה זיין אז איך האב מיין זיידען נים געזעהן זיך גליטשען, און האב מיר ווירקליך פארשעמט פאר זיין ארגומענט און האב נים געוואוסט וואס צו ענטפערען, ווערהענד די אנדערע קינדער זיינען אויך אלע געבאך צו לאפען. און מיר אלע זיינען צוריק אריין אין פינסטערען חדר, און צוריק האבען מיר 8 יאהריגע קינדער גענומען מאטערען אונזערע מוחות מיט די שווערע סוגיות פון המביא נס ממדינת הים ווייל מיר 8 יאהריגע קינדער האבען זיך געדארפט פארגלייכען אין אונזער לעבענס בעגריף צו אונזערע 70 יאהריגע זיידעס. און מיין זיידענס בעגריף פון קינדהייט, איז נים געווען דאס בעגריף פון איין יחיד, נאר דאס איז געווען דער אלגעמיינער בעגריף פון דעם גאנצען פאלק, די קינדער זיינען ביי אונז קיין מאהל נים געווען קיין קינדער נאר אלטע מענשעלאך מיט קליינע קערפערלאך, און דיזע פארנאכלעסיגונג, און אומבעגרייפבארע קינדהייט, האט געווירקט זאגאר—אויף אונזערע בעריהמטע שרייבער, וועלכע האבען לעצטענס זיך שוין אנגעהויבען דערמאנען אז דאס אידיש פאלק האט אויך א קינדהייט, א יוגענד און מען דארף עפעס אויך פאר זיי שאפען. איז ווידער די אלטע גע-שיכטע ווייל די שרייבער אליין זיינען אויך קיין מאהל קינדער נים געווען האבען זיי זיך נים געקענט מצמצם זיין און פארשטיין ריכטיג וואס צו געבען פאר קינדער, און די ווערק וועלכע זיי האבען געשאפען זיינען אדער גאר קינדעריש אין זייער שפראך, אדער נאר קינדעריש אין זייער אינהאלט, עפעס האט געפעלט אונזערע שרייבער יענער שוואונג וואס זאל זיי קענען אריין ברייגען אין דעם היכל פון די קינדערשע נשמות.

איך אלס לעהרער פון אידישע קינדער האב בעמערקט דאס עס פאדערט זיך גאנץ אפט צו געבען די קינדער א צושטרייאונג, פון די הארטע טרוקענע למודים דורך עפעס פרישעס, זאפטיגעס, לעבעדיגעס ווי צום ביישפיל א רעק־

לאמאציען, א געזאנג, א פארשטעלונג א. ז. וו.. האב גענומען זוכען און בלע־
טערען פארשיידענע ביכער, פון בעריהמטע פארפאסער און פאעטען, האב
געפונען א גאנץ רייכען מאטעריאל אפשר גוט גענוג פאר אייראפעאישע
קינדער. אבער ניט פאר די אידיש אמעריקאנער קינדער. איך האב זיך גע־
ווענדעט צו די פארשידענע פארלעגער און פאבלישערס מיט איין אנפראגע
אויב זיי האבען אין זייערע פערלאגען וועלכע עס איז ליטעראטור פאר
אמעריקאנער קינדער. און האב געקראגען דעם אנטווארט אז ניין. איך האב
מיך געווענדעט צו די פארשיידענע גרויסע תלמוד תורות און פאלקס שולעס
אויב זיי האבען וואס אויף דיזען געביט, און אויך זיי האבען מיר ענטוישט.
זאגאר די גרויסע קינדערישע ארגאניזאציאנען דער "יהודה הצעיר".
וועלכעס איז ביי דיזען מאמענט שוין גאנץ רייך מיט א גרויסע
ענגלישע קינדער ליטעראטור זאגאר מיט איין ספעציעלען קינדער זשורנאל
און מיט פיעלע קינדער דראמאס. ווען איך האב מיר געווענדעט צו זיי הא־
בען זיי עס נאך דאן ניט געהאט, אבער זאגאר יעצט האבען זיי אויך קיין זאך
אין אידיש.

און ניט האבענדיג קיין אנדער ברירה האב איך אליין געמוזט ווערען א
דראמאטורג און א קאמפאזיטאר אליין פארפאסט קינדער דראמאס, אליין
קאמפאזירט די מעלאדיען פאר די פארשיעדענע לידער. און ווען איך האב
געזעהן אז עס איז געפאלען אויף מיר דער גורל צו ווערען א דראמאטורג,
האב איך ניט געפינען קיין בעסערען מאטעריאל ווי די ביבעל מיט איהר
רייכען אינהאלט פאר דראמאטישע פארשטעלונגען, אדער פון פאלקסלאר
פון יענע פאנטאסטישע פאלקס לעגענדעס, און דאס שאפט א צוויי פאבינגען
ציי, אי עס ווערט ווידערהאלט די שטעלען פון דעם טייל וואס מען האט
געלערנט אי מען לעבט דורך איין היסטארישע פאסירונג, און מען קריגט
א מאראלישען לעקסאן.

און אלס לעהרער פון פיעלע יאהרען און האבענדיג צו טאן כסדר מיט
קינדער האב איך געהאט די געלעגענהייט צו פאסען זיך א בעגריף פון די
קינדהיים, פארשטיין די קינדערישע נשמות, זייער שפראך, זייערע אידעאלען
און ווי צו רעדען פאר זיי מעהר נאטירליך ווי די גרויסע שרייבער.

אין בין ווי יענער בעל עגלה וועלכער האט געפירט אויף זיין וואגען
א רב אין א צווייטער שטאדט, אין פריהמארגען ווען זיי האבען זיך אבגע־
שטעלט ביי א קרעטשמע צו אפרוהען, דאווענען און עסען, און אויך להבדיל
געבען עסען די פערד. דער רב איז גלייך ווי דער בעל עגלה האט זיך אפגע־
שטעלט, אריין אין קרעטשמע געוואשען די הענד און גענומען זיך צום דא־
ווענען, ווייל דער בעל עגלה האט אויסגעשפאנט די פערד, געגעבען זיי עסען
און טרינקען, ארום געקוקט זיין וואגן, אנגעשמירט די רעדער, אלס ער איז
פארטיג געווארען מיט דער ארבייט איז ער אויך אריין אין קרעטשמע גע־

באַט אַ ראָוּוען, גענומען אַ גוטען שנאַפּס, אָפּגעגעסען פרישטיק און איז שוין געווען גרייט ווייטער צו פאָהרען, ער געהט צו צום רב'ס חדר ערשט דער רב דאַוונט נאָך אַלץ, רבי, זאָגט יאַנקיל דער בעל עגלה, שוין צייט ווייטער צו פאָהרען, זאָג מיר יאַנקעל, פרעגט דער רב, האָסטו שוין געדאַוונט און געגעסען ? יאָ. זאָגט יאַנקעל. וואָס רעכענט איהר רבי, איך בין אַזוי ווי איהר וואָס קען נים קיין עברי ? זאָג מיר יאַנקעל, פרעגט דער רב, פון וואַנעט ווייסטו צו זאָגען אַז איך קען נים קיין עברי ? ס'איז נאָך פּשוט, זאָגט יאַנקעל, פיעל זמנים, רבי, האָט איהר געלערענט עברי ? איין זמן, ענטפערט דער רב, און נאָכהער גלייך חומש, תנ"ך, און דער נאָך גמרא מיט תוספות מיט מהרש"א — און צו 15 יאָהר בין איך שוין געווען אַ בקי אין ש"ס און פוסקים. אט דאָס איז מיט אייך די צרה, רבי, וואָס איהר קענט נים קיין עברי, זאָגט יאַנקעל, און איהר קענט נים פאַרטיג ווערען מיט'ן דאַוונען, איך האָב אָבער געלערענט בלויז עברי ביז 15 יאָהר און דערום קען איך גוט עברי און קען שנעל דאַוונען.

דאָס זעלבע איז מיט מיר, ווי די גרויסע שריפטשטעלער האָבען קיין מאָהל נים געהאַט צו טוהן מיט קינדער און ס'איז זיי נים געלונגען צו שאַפען עטוואָס פאַר קינדער. נים פרץ, נים רינעזאָהן, נים מענדעלע, נים שלום עליכם, נים ספעקטאָר ז"ל. זיי זיינען געווען די רבנים די גאונים אין דער אידישער ליטעראַטור, אָבער איך בין בלויז אַ בעל עגלה וואָס האָט כסדר צו טוהן מיט קינדער, און באַגרייף די פסיכאָלאָגי פון די קינדער.

אין דיזע קינדער דראַמאַס זיינען פאַראַן איינינע לידער וועלכע קענען געזונגען ווערען לויט דעם בעגריף פון יעדען פעהיגען לעהרער וועלכע זיינען פערטעטענטיילם אויך מוזיקאַליש. דיזע דראַמאַס זיינען זייער ערפאָלג־רייך דורך געפיהרט געוואָרען מיט גרויס אפּלאַוז, און די פאָדערונגען פון די קינדער ווי אויך פון די עלטערען צו געבען וואָס אָפטער פאָרשטעלונגען האָט מיר געצוואונגען צו שאַפען אַלץ מעהר און מעהר, און געבעטען איך זאָל עס לאָזען דרוקען. איך האָב זיך געלאָזט איבערעדען און גאָה יעצט דרו־קען דעם ערשטען טייל פון די קינדער דראַמאַס, און ווען איך וועל זעהן אַז איך וועל זיין ערפאָלגרייך מיט דיזען פראָבע־טייל וועל איך אי"ה ארויס געבען די איבעריגע וועלכע זיינען נאָך פיעל בעסער און רייכער.

הלל יעקב הורוויץ (הללי"ה) פאָרפאַסער

משפט שלמה

נעלאדראמאטישע פארשטעלונג אין איין אקט, צוויי בילדער

פערזאנען:

1 שלמה המלך

נענעראלען

2 נתן הנביא

3 בניהו

4 עזריהו בן נתן

5 בת שבע (שלמה'ס מוטער)

6 א מלאך

7 יהושפט (סעקרעטאר)

8 מלכת שוא

9 אמתא און שקרא (2 פרויען)

10 2 דאלס (פופעס)

בעגלייטערונג (וויפעל מען וויל) סאלדאטען (וויפעל מען וויל)

ערשטעס בילד

פארברייטעס א קעניגליכען פאלאץ

עס הערט זיך א טריאומף נעזאנג, טרומפייטען שאלען, מען שרייט: יחי המלך! דער פארהאנג ווערט אויפגעהויבען, און מען זעהט אריין מארשירען: דער קעניג שלמה אין פאראויס, נאכהער נתן הנביא, צדוק הכהן, דאן בת שבע שלמה'ס מוטער, נאכהער די נענעראלען בניהו בן יהוידע און עזריהו בן נתן פיהרענדיג איין גרויסע ארמיי, פיין פארמירט און מילעטעריש, ווייס בלוי געדרעסט, (אין דיזען מארש קענען נעמען אנטייל פיעלע קינדער) אלס זיי מארשירען אריין צו טיילען זיי זיך אויף 2 רייהען איינע אונטער דעם קאמאנד פון בניהו, און איינע אונטער דעם קאמאנד פון עזריהו, וועלכע שטעלען זיך אויס פון ביידע זייטען פון טראן. דער קעניג בעשטיינט זיין טראן און זעצט זיך אויף איהר, ווי אויך זיין מוטער, צדוק הכהן און נתן הנביא, די נענעראלען שטעהען מיט בלויזע שווערדען אלס די הויפט נארד

אלס זיי מארשירען אריין זינגען זיי פאלגענדען געזאנג :—

הידד, הידד ! פאר אנזער פאטערלאנד
הידד הידד פאר אנזער הויכען שטאנד
מיט גאט און מיט זיין תורה
האבען מיר קיין מורא
מען קען אונז גאר נישט טוהן
מען קען אונז גאר נישט טוהן.
הידד, הידד ! פאר אנזער גרויסען פיהרער
הידד, הידד ! פאר אנזערע רעגירער
מיר ועלען אימער שטרעבען
אזוי גליקליך צו לעבען
אונטער ציון׳ס פאן, אונטער ציון׳ס פאן !
הויבט די ציון׳ס פאנע,
די געטליכע מתנה,
פאר אונז אלס א יסוד,
טריי זי צו בעשיצען,
אייביג זי צו בעזיצען.
שמע ישראל ה׳ אלהינו ה׳ אחד ! (פאלען בוקענדיג,
שלמה גיט א צייכען זיי שטעלען זיך צוריק.

שלמה׳ס טראן רעדע

יא, איך בין יעצט קעניג געווארען,
איך זיץ אויף א קעניגליכען טראן,
איך בין נאך א קינד נאר אין די יאהרען,
און טראג שוין א קעניגליך קראן
ווער קען זיך צו מיר גלייכען,
ווער האט אזא מאכט, אזא רעכט,
דאס העכסטע וואס א מענש קען ערדייכען
ווען פירשטען זייגען מיינע קנעכט !
נאר, א ווי עס דריקט מיר די קראנע,
זי ליגט אויף מיין קאפ ווי א שטיין.
קען איך דען בעשיצען די פאנע
ווען כ׳בין אזוי יונג אזוי קליין ?
האב איך דען רעכט צו זיין קעניג
ווען כ׳בין אזוי ווייניג ערפאהרען,
מיר מאכען א פאלק אונטערטעניג
און פארדיטען א לאנד פון געפאהרען.
יא איך האב מאכט צו טוהן נאך מיין ווילען,

צו שטירצען צו הויבען הױמען איך היל.
האָב איך אָבער שכל מיין פליכט צו ערפילען.
האָב איך פאַרשטאַנד און געפיהל ?
מיין פאָלק ! ווי קען איך רוהיג זיצען,
ווען אזוי פיעל פיינדע זוכען נקמה,
בין איך דען אומשטאַנד דיך בעשיצען
ווען יעצט בּרעכט אויס אַ מלחמה ?
מיין פאָטער דוד דער העלדישער קריגער,
האָט אונז צו דער העכסטע שטופע געבּראַכט.
און יעדער שטריים איז ער ארויס זיגער,
און האָט זיך אומשטערבליך געמאַכט.
בין איך דען אומשטאַנד דאָס וועלבּע צו טהון
בעגליקען מיין פאָלק און מיין לאַנד,
ס'איז אמת איך זיץ אויפ'ן טראָן,
אָבער צו קליין איז דאָך מיין פאַרשטאַנד !

בלייבּט שטיל קאָפּ געבּויגען.

פּלוצלונג דער זעהט זיך אַ שטראַלענדע ליכטיגקייט, אַ מיידעל געקליידעט אלס מלאך ערשיינט הינטר'ן טראָן, האלט אין האַנד אַ זאַקעל (בּוירטיש לייט) און זאָגט ארויס :

„וואָס פאַרלאַנגסטו קעניג יונגער,
וואָס איז דיין באַגעהר ?
גאָלד, זילבּער, חכמה, גבורה,
זאָג מיין קינד ערקלהער !
קענסט יעצט וואָס דו ווילסט ערהייבען,
זאָג, און האָסט עס גלייך ;
ווילסטו זיין אַ גרויסער חכם,
אדער ווילסט זיין רייך ?
ווילסטו זיין אַ גרויסער גבור,
ווילסטו זיין אַ העלד ;
זאָג מיין קינד וואָס איז דיר ליבּער,
וואָס איז דאָס בעסטע אין דער וועלט ?

שלמה איבּעררעשט בּליקט אויף אלע זייטען ענדליך ענטפערט ער שלמה :

אָה גרויסער הערשער פון דער וועלט,—
וואָס אלעס איז בּיי דיר אין האַנד,
איך בעט קיין גבורה איך וויל קיין געלד
נאָר גיבּ מיר חכמה און פאַרשטאַנד.

איך זאל פארשטיין ווי צו רעגירען,
ריכטיג מיין מלוכה פירען.
דאן וועט מיר קיין זאך פעלען
וועל אלעס האבען וואס כ'וועל ווילען!

מלאך:

נום מיין קינד האסטו געבעטען,
האסט באגריפען וואס דיר פעלט
דורך מיט חכמה וועל איך דיר זעטען,
וועסט זיין דער קליגסטער אויף דער וועלט.
און אויך קיין רייכקייט וועט דיר פעלען.
וועסט בעזיצען מאכט און קראפט;
קיינער וועט זיך אנטקעגען דיר שטעלען
אלע וועלען זיין ביי דיר פארשקלאפט.
די גאנצע וועלט וועט מיט דיר קלינגען,
אייביג וועט דיין נאמען בלייבען.
שיר השירים וועסטו זינגען,
קהלת, משלי, וועסטו שרייבען.
רעגיר און הערש מיט נאטעס ווילען,
ער קען זיין פאלק אויף דיר אנפרויען.
וועסט די שענסטע ראלע שפילען,
וועסט דעם בית המקדש בויען!

מלאך אפ

שלמה ערוואכט:

הא וואס איז מיט מיר יעצט געשעהן
איך פיעל זיך גאר ווי נייע באלעבט,
די גאנצע וועלט יעצט קען איך זעהן,
יעדע זאך פאר ביי מיר שוועבט.
איך פארשטיי די שפראך פון אלע טיהרע
בעגרייף פון פייגעלאך די שירה.
איך ווייס דעם ברום פון לייב און טיגער.
יא איך בין געווארען קליגער!
יעצט קען איך מיט שטאלץ רעגירען,
זיכער מיין מלוכה פיהרען.
איך פיהל זיך פאסענד פאר מיין פליכט,
גייטליכקייט וועט זיין מיין ריכט.

(פארהאנג פאלט — ענדע ערשטעס בילד).

צווייטע בילד

— יעדע איבערנאכט, מיט פייערע מעשה'דיגע ליידיגע עס ויעדט
נעמעלדעט צום קעניג, אז:

די מעכטיגע קעניגין פון דעם לאנד שבא
איז געקומען אהער צו דיר,
צו הערן דיין חכמה און זעהן דיין מאכט
זי שטעהט און וואַרט דא ביים טיר.

קעניג:

אריין!

עס קומט אריין די קעניגין פון שבא אין בעגלייטונג מיט איהרע
פרינצעסינס.

שלמה זעהט איהר אנקומען פארנייגט זיך העפליך און זאגט: ווי-
קאמען אין מיין לאנד, צו מיר און צו מיין פאלאַץ, ווירדיגע קעניגין פון שבא,
ער זעצט איהר נעבען זיך אויף איין טראָן.

קעניגין פון שבא:

איך האב געהערט פון דיין חכמה דיין הערליכע מאכט,
דיין גרייטקייט, דיין שעהנקייט, דיין קעניגליך פראכט,
און האב מיך בעשלאסען צו קומען אליין,
דיך זעהן און הערן, און דיין חכמה פארשטיין.
איך וויל דיר יעצט פרעגען רעטענישען א פאהר,
די זאלסט מיר ערקלערען דייטליך און קלאהר:
וואס איז א הויז אן פענסטער אן טיר
אן מענשענלאך פילען זיך געפינען און איהר.

שלמה:

דאס זיינען אבטהים   מיט א שאלאבין געהילט
און אינעווייניג זיי זיינען מיט קערנער געפילט.

קעניגין:

וואס איז א פעלד א ווייסע מיט שווארצען פערדעהם
און ווער עס עסט פון די פרוכט אלעס פארשטעהט.

שלמה:

די ווייסע פעלד דאס איז דאס פאפיר
פארזעהט מיט שריפטען אן א שיעור.

קעניגין:

מיין מוטער האט און זיך לעבען
איך אליין בין ווי א שטיין.
פאר מיין מוטער וואלט מען קיין פרוכט געגעבען
פאר מיר צאהלט מען טייער כאטש איך בין קליין.

שלמה :

כאטש די מוטער איז א ראק, דאך איז די פערל נים קיין
בראק.

קעניגען :

מיין מוטער לעבט איך האב קיין לעבען
און לעבעדיגע קינדער דער וועלט וועל איך געבען.

שלמה :

די האן זי בריינגט קיין הינער נים
די האן זי לייגט בלויז אייער
און די אייער ברייען אויס
שיין הינדעלעך, אויך קרייער.

קעניגען :

גרויסער קעניג איך וואלט דיר נאך פיעלעס געקענט פרעגען נאר איך זעה אז ס'איז נים נויטיג, ס'איז אמת וואס די וועלט זאגט און קלינגט מיט דיר אלס דער גרעסטער חכם, וואייל איז צו דיין לאנד, דיינע מענשען, וואס ה' ביתם זייער הערשער, און נאט זאל אייך בענטשען.

עס ווערט געמעלדעט דאס צוויי פרויען ווילען האבען א דין תורה ביים קעניג.

קעניג :

אריין !

עס קומען צוויי פרויען, איינע חוצפה'דיג געקליידעט. די צווייטע איינ-פאך צנועה'דיג מיט ווירדע און חן.

ביידע האלטען דאלס, איינע רעפרעזענטירט אלס טויטע קינד ווערט אוועק געלייגט אויפ'ן סטיידזש. די צווייטע רעפרעזענטירט אלס לעבעדי-גע קינד ווערט געהאלטען ביי שקרא.

יהושפט (דער סעקרעטער) פארשרייבט זייערע נעמען און יאהרען דאן ווענדעט זיך דער קעניג צו דער צנועה'דיגער פרוי אמתא און פרעגט איהר קלאגע.

אמתא : איך און דיזע פרוי מיר ביידע וואוינען אין איין הויז דורך געמיינשאפליכע אומשטענדען, מיט אכט טאג צוריק האב איך א קינד גע-בוירען, א ליבען שעהנעם זון, מיט בלאנדע הערלאך, מיט בלויע אויגע-לאך, ווי א שעהנער מלאך'ל, איך האב צו מיין אומגליקליכען לעבען א טרייסט דורך דאס קינד געפונען, און האב מיר אלס גליקליכע געשעצט.

אין דערזעלבער צייט האט אויך דיזע פרוי שקרא א זון געבוירען לײדער איז זי נים גענוג פארזיכטיג געווען, און אין שלאף האט זי זיך אויף דאס קינד ארויף געלייגט און האט עס דער שטיקט, און אלס זי האט זיך ערוואכט

פון איהר אומגליקליכען שלאף און האט דערזעהן איהר שווידערליכען פאר-ברעך האט זי אויס שרעק פאר איהר שיקזאל, און אויס אויפגערעגטקייט צו מיר, פירכטענדיג דאס דער מאן וועט איהר פאראכטען און פארשטויסען, האט זי אין איהר פארצווייפלונג, אלס איך בין געשלאפען אומגעביטען די קינדער, בײ מיר האט זי איהר טויטעס פאלשעס קינד אוועק געלייגט, און צו זיך האט זי מיין לעבעדיגעס קינד גענומען. א קעניג, שטעל זיך פאר מיין שרעק אלס איך האב מיר ערוואכט און האב געוואלט געבען דאס קינד זיין נאטירליכע מוטער שפייז צו געניסען, און האב דער זעהן אז דאס קינד איז קאלט טויט. איך האב אין מיין פארביטערונג אנגעהויבען שרייען, און האלט דאס קינד אויף מיינע ציטערדיגע הענד, און בעטראכט אויפ-מערקזאם, ערשט איך האב בעמערקט און דער קענט אז עס איז נים מיין קינד. איך האב מיר אנגעשטרענגט און בין צו געגאנגען צום בעט פון דיזער פרוי און האב דער זעהן דאס זי האלט מיין קינד וועלכער האט ביי דעם מאמענט אן געהויבען וויינען, איך האב זיין שטימעלע דערקענט אז דאס איז מיין קינד. און האב אנגעהויבען פאדערן פון איהר זי זאל מיר צוריק געבען מיין קינד, אבער זי האט מיר גאנץ פרעך געענטפערט אז דאס קינד איז איהר'ס און מיינס איז דאס טויטע קינד. א קלוגער קעניג איך פאדער אז דיזע פרוי זאל מיר צוריק קערען מיין טייער קינד, מיין קינד מיין קינד (ברעכט אויס אין א געוויין).

קעניג (צו שקרא) וואס האסטו צו זאגען.

שקרא: ניין, עס איז א ליגען, איך מיז דאס איהר בעשטרייטען קען דען א מוטער בעטריגען איהר אייגענעס קינד פארבייטען?

אפרעמדעס קינד וועט מיר נים ווארימען.
אייב מיין אייגענעס איז טויט
און וועט מיינע הענד וועלען אומארעמען
וואלט איך פיהלען נאך מעהר נויט.
מען קען קיין מיטערליכע געפיהלען
צו א פרעמדעס קינד אויסדריקען.
איך וואלט מיין הארץ נים קענען שטילען
און פרייען זיך מיט פרעמדע גליקען.
און ווי שטארק עס זאל מיר אר[illegible]
וואלט איך דאך זיך מוזען בויגען
איך וואלט אליין דאך זיך נים נארען
א פרעמדעס קינד זאל איך געבען זויגען.
און דערום בין איך גאנץ זיכער.
אז דאס טויטע קינד בעלאנגט צו איהר

און דאס לעבעדיגס קומט מיר.
דער קעניג טראכט איינעס סעקונדען דאן זאגט ער:
עס איז שווער צו ענטשיידען. צווישען איך ביידען
וועלכע איז גערעכט.
דערום איז מיין בעשלוס, עס זאל ניט זיין קיין פארדרוס.
נאר פאר ביידען זאל זיין רעכט.
בניהו! נעם ארויס דיין שווערד פון שייד,
האק מיט דאס קינד ניט קיין מיטלייד,
צו שניידט דאס קינד אויף גלייכע צוויי
און צו טייל עס צווישען זיי!
בניהו נעמט דאס קינד און אין האנט א [illegible]
דעם שווערד און דער צווייטער, גרייט צו שניידען.
אלס שקרא זאגט:
גאנץ ריכטיג און קלוג איז דעם קעניגס אורטייל
מען זאהל עס פינקטליך דורך פיהרען
צו שניידען דאס קינד אויף צו גלייכע טייל
איך וועל קיין שמערצען שפירען.
אנחא לויפט צו און גרייט בניהו'ס האנד
פאלט אויף די קני און שרייט אין געוויין:
ניין, ניין! איך קען עס ניט פארליידען!
איך וועל דאס קינד ניט לאזען שניידען!
זאל דיזע פרוי דאס קינד האבען,
אבי גאנץ און לעבעדיג זאל עס בלייבען.
איידער עס זאל זיין טויט און בעגראבען,
און איך וועל פון ווייטען נחת קלייבען.
זאל מיין קינד לעבען זאגאר אין ניט,
איידער איך זאל זעהן עס טויט.
עס קען מיין נאטירליכע מוטער-ליבע
אין מיר ניט ווערען איבערגעריסען.
און וויא מיין קינד עס זאל זיך נאר געפינען
וועט מיר ניט ארען זאגאר דאס איך וועל וויסען
אז א פרעמדע פרוי האט עס אין זינען
און וועט אייך פון איהם נחת געפינען.
זאל דאס קינד לעבען. גיט עס צו איהר
איך וועל צופרידען זיין און שווייגען.
איך אלס מוטער וועל אייך דאנקען דארפיר
דער אמת וועט זיך דאך איבערצייגען.

(האלט בביהו'ס האנד און לאזט נים שביידען).
אלס דער קעניג רופט זיך אן צו בניהו :
בניהו ! גיב דאס קינד צו אמתא די גאבעלע פריי,
זי איז זיין ריכטיגע מוטער.
און שקרא זאל ווערען מיט שאנדע ארויסגעפיהרט !
שקרא פאלט אויף די קני און זאגט :
דער קעניג זאל אייביג לעבען —
איך האב דו ווערסט מיר פארגעבען
מיין גרויס פארברעכען און זינד,
איהר מענט מיר זיכער גלויבען
אז איך האב נים געוואלט בעריבען.
פון דער מוטער איהר קינד.
איך האב נאר געוואלט אז הערך מיר
זאל מען זעהן אין דיר
דיין גרויס חכמה און פארשטאנד,
און יעצט וועלען אלע אידען
זיכער זיין צו פרידען
דאס דו ביזט דער קעניג פון לאנד.
אלע שרייען אוים יחי המלך !
דאן שטעלען זיך ביידע פרויען און זינגען דיזע ליעד.

מוטער געזאנג

מיט א מוטערס געפילען
זאלט איהר נים שפילען
זי קען קיין מאל איהר קינד נים פארגעסען
א קינד איז איהר נחמה
א טייל פון איהר נשמה
די ליבע וואס מען קען נים פארלעשען.

רעפריין :

ליעבט די מוטער, קינדער,
זי איז נאטעס וואונדער,
דאס איינציגע טרייסט אויף דער וועלט
האט איהר נאר א מאמע,
פילט איהר דאך מסתמא
אז קיין זאך אייך נים פעלט.
זי מאכט קיין חכנות
אין די גרעסטע סכנות

פארהיטען דאס קינד פון געפאר
און איהר איינציגעס שטרעבען
אין איהר גאנצעס לעבען
דאס קינד זאל נים האבען קיין צער.

רעפריין :

ווען איהר זיים צו טראגען
די ציים טוהם אייך פלאגען
דאס לעבען איז גאר נים קיין גוטער
איז דאס אלץ קיין חסרון
איהר האם קיין זאך פארלארען
אייב גאר איהר האם נאך א מוטער

רעפריין :

ווען איהר זיים פאראכטעט
די וועלט אייך פארדאכטעט
אין א פארברעך און א זינד,
דאך ביי אייער מוטער
זיים איהר אלץ דער גוטער
טייערער ערליכער קינד.

רעפריין :

ליעבט די מוטער, קינדער . . . .

(ענדע — פארהאנג פאלט)

חנה ושבעת בניה

חנה און איהרע זיבען זיהן

א חנוכה דראמא פאר קינדער אין 3 אקטען מיט 3 בילדער.

פארווארט צו די קריטיקער

אין דיזע דראמא האב איך איינגעפלאכטען צו ר' אלעזר'ן די ווערטער אין משל פון דעם גרויסען תנא ר' עקיבא צו פפוס בן יהודא, ווייל אבוואל די פערזאנען זיינען אנדערע אבער די בעגע-בענהייטען זיינען די זעלבע, אויך ר' אליעזר איז געשטארבען א מארטירער אזוי ווי ר' עקיבא. מענעלאס האט געשפילט די זעלבע נידעריגע ראלע ווי פפוס, און אזוי ווי דער אונטערשיעד איז נאר אין דער קורצער צייט וואס איז דורך געלאפען פון די חשמונאים ביז בר כבבא, האף איך אז דער הייליגער תנא ר' עקיבא וועט מיר נים רעכענען פאר א זינד בענוצענדיג זיין הייליגען משל ווייל מיין כונה איז א גוטע. און די קריטיקער וועלען מיר נים בעשולדיגען אין נים היסטארישע פינקטליכקיים — המחבר.

ערשטער אקט, ערשטעס בילד

פ ע ר ז א נ ע ן:

אנטיכוס (קעניג)
(גענעראלען)
ליזיאס
גורגיאס
פיליפוס
ניקנאר
מינעלאס (פארעטערישער כהן גדול)
ר' אליעזר (א ראש ישיבה)
חנה און איהרע 7 זיהן
יהודא המכב"י מיט איין ארמיי

א קעניגליכען פאלאץ אויפ'ן טראן זיצט אנטיכוס ארום אים זיינע
גענעראלען: ליזיאס, ניקנור, גארגיאס און פילפוס.

אנטיכוס רעדט:
ניין דאס קען אזוי נים בלייבען
איך מוז דאס אידיש פאלק צו ברעכען,
אדער ווי אין דער ווילדערניש פארטרייבען.
און ווי די חיות זיי דערשטעכען.
ווייל דאס אידיש פאלק איז קלוג געוואגען
עס וויל זיך–בלינד נים לאזען פיהרען
און עס וועט נימאלס אנערקענען.
מיר אלם גאט   אויך זיי רעגירען.
און דאס איז פאר מיר א גרוים חסרון
דאס צו שטערט מיין גאנצען פלאן
און מוז אגווענדען מיין האס און צארען
און האנדלען מיט זיי ווי א טיראן.
אלע פעלקער זיינען דיט, פארוואלדעט.
האבען ליסט צו מארדען רויבען,
זיי זיינען קיינער נים געבילדעט,
און אלע הטהייטען זיי גלויבען
דערום קען איך גאנץ לייכט זיי מאכען גלויבען
און איך בין אויסער קעניג איך א גאט.
נאר דאס אידיש פאלק זאגט גאט איז אייביג,
און פון מיר מאכט עס נאר שפאט.
אלס א קעניג קען מען מיך בעזיגען
ווען איך זאל ארוים אין שטרייט.
אלס א מענש קען מען מיך בעטריגען
און מיר נארען אן דער זייט.
אבער ווען איך וועל מיר פראקלעמירען
אלס א וועלט הערשער, אלס גאט,
דאן וועל איך אן שרעק רעגירען
און ערפילט מוז ווערען מיין געבאט!
ליידער שטעהט דאס אידיש פאלק מיר ווי א דארען
וועלכעס לאכט אויס מיר און מאכט נאר שפאט.
און איך מוז אנווענדען מיין גאנצען צארען
אז איהם מאכען גלויבען דאס איך בין גאט.
ליזיאס! גיעה פראקלעמיר און אלע גאסען

אז איך אנטיוכוס בין א גרויסער נאָם
קיינער מאַר דערפון נים שפּאַסען.
ערפילם מוז ווערען מיין געבאָט !

ליזיאַס פאַרנייגם זיך און טרעט אַרויס פון קעניג און שטעלט זיך צום פובליקום און פּראָקלאַמירט :

אין נאָמען פון קעניג אנטיכוס דעם גרויסען
זאָג איך אייך אַז וואָס ער האָט מיר געהייסען :
אַז אַלע זאָלען גלויבען אַז ער איז א גאָט,
און יעדער זאָל פאָלגען זיינע געבאָט.
דיין בילד זאָל מען איבעראַל אויפשטעלען
און מען זאָל זיך צו איהם קניען און בעטען
מען זאָל טאָן אַלעס וואָס איהם איז געפעלען
קיינער מאַר נים וואַגען פון איהם שפּאַסען.
קיין איד זאָל מעהר שבת אָפּהיטען
מען זאָל די-זין נים לאָזען בעשניידען
קיינע אנדערע דינים אנדערע זיטען
וויל דער גאָט אנטיכוס ווען עס נים ליידען.

ליזיאַס צום קעניג :

געטליכער קעניג איך קען דיר ערקלערען
אַז מיר האָבען ערפילט דיין געבאָט
און איבעראַל וואו מען זאָל זיך קערען
גלויבען אַלע אַז דו ביזט א גאָט.
מיר האָבען די אידען נים פאַרשעלט
און אין זייער בית המקדש דעם הייליגען אָרט
דיין בילד מיט געוואַלד אריין געשטעלט,
און זייער תורה אַרויס געוואָרפען פון דאָרט
און מיר האָבען פאַרבאָטען זיי צו לערנען תורה
מיר האָבען זייערע הייליגטיטער פאַרשוועכט
מיר האָבען פאַרלאָשען די מנורה
אַלעס ערפילט נאָך דיין רעכט !
(פאָרהאַנג פאַלט)

צווייטער אַקט

שטעלט פאָר א ישיבה אין וועלכער עס זיצט ר' אליעזר א גרויז גראָהער מאַן מיט א פּאַטריאַרכאַליש לאַנגע באָרד אַלס ראש ישיבה. ארום מיט זיצען פיעלע תלמידים. עס נעהט אריין פינעלאָוס דער כהן גדול און הערט ווי זיי זינגען ראָן דאָס ליעד :

אלע תלמידים אין כאהר :

מיר לערנען די תורה
מיר האבען קיין מורא
פאר אונזערע שונאים און פיינד
די וועט אונז אויסהיטען
פון די אנטיסעמיטען
ווייל גאט איז אונזער פריינד

ר' אליעזר :

עס וועט קיין פאלק ניט בעגליקען
אונז צו ערמארדען דערשטיקען
זיי קענען אונז שלאגען און רויבען
מיר האבען גענוג שמאלץ און מומה
צו לאזען פארניסען, זיך בלוט
און ניט אויף געבען דעם גלויבען

תלמידים

אמת
אמת
אמת
אמת
אמת
אמת

אלע אין כאהר :

און מיר לערנען די תורה א. א. וו.

ר' אליעזר :

ניט איין עמלק און המן
האבען אויף אונז געמאכט פראגראמען.
מען האט אונז געיאגט און געטריבען
דאך זיינען מיר אלע גאנץ
פריש און אונזער גלאנץ
און פון זיי איז קיין זכר געבליבען.

תלמידים

אמת
אמת
אמת
אמת
אמת

אלע אין כאהר :

און מיר לערנען די תורה א. א. וו.

ר' אליעזר :

דאס זעלבע וועט זיין מיט אנטיוכוס
ער איז ביי אונז קיין מיוחס
מיר שרעקען זיך ניט פאר די יונים
עס וועט קומען אויף זיי א מפלה
און פאר אונז וועט זיין א הצלה
פון אלע אונזערע שונאים.

תלמידים

אמת
אמת
אמת
אמת
אמת
אמת

תלמידים :

אמת, אמת, אמת, אמת.

אלע אין כאהר :

און מיר לערנען די תורה א. א. וו.

מענילאוס צו ר׳ אליעזר׳ן :

האסט נאר קיין מורא
פאר דעם קעניג׳ס גזרה
דו א פאלקס פארטרעטער !
בעגעהסט דו איין עבירה
מיט דיין לערנען די תורה
דו ווערסט א לאנד׳ס פארריטער ! —

ר׳ אליעזר צו מינעלאוס׳ן :

איך האב געדענקט אז דו ביסט קלוג
יעצט זע איך אז דו ביזט א נאר
דו האסט נאר שכל אויף בעטרוג
היטען זיך פון א געפאהר.
און עס טוהט מיר זייער לייד.
נאר הער זיך צו, צו מיינע רייד :
א הונגעריגער פוקס איז ביי א טייך געשטאנען
און האט געהאלטען אין איין פלאנען.
בעטראכטענדיג די פיש אלין מעהר און מעהר
ווי זיי שווימען ארום אהין און אהער.
און ליידער קען ער נים ערפילען זיינע פארלאנגען
באטש איין קליין פישעלע צו פאנגען.
און ער פאנגט אן מיט זיין פוקסען שפראך צו ריידען :
א פיש, איך האב געקענט נאך אייער עלטער זיידען.
מיר האבען זייער גוט געלעבט צו זאמען
מיט אלע אייערע שטאמען
זאגט מיר וואס איילט איהר אזוי אין שרעק
פון וועמען לויפט איהר דאס אוועק ?
אה ! זאגען די פיש :
מיר איילען זיך אין שרעק
מיר לויפען עס אוועק
פאר די נעצען וואס זיינען אויס געשפרייט
אונז צו פאנגען מאכען טוים.
אויב אזוי, זאגט דער פוקס, זייט איהר עס געווארנט !
קומט ארויס צו מיר, אויף דער טרוקענער ערד,
און מיר וועלען לעבען פריידליך אלע גלייך !
צו וואס דארפט איהר דעם קאלטען טייך !

יָה, האָבנדי פיש, דו לויבטער פוקס
דו דענקסט אַז דו ביזט קלוג
דאָס איז ניט מעהר ווי אַ בעטרוג
ווען אין ארט וואָס איז אונזער חיות
ויינען מיר אויך ניט זיכער
דאן אויף דער טריקעניש
גאר אַן שהיות
וועלען מיר נאָך שטארבען גיכער
און דו וואָס ווילסט מיט אונז נאר פריינדשאפט שפילען
וועסט מיט אונז דיין מאגען דאן אָן פילען.
דאָס וועלבע מינעלאוס איז מיט אונז אידען
ווען הימענדיג די תורה וואָס איז אונזער לעבען
דאך קומט אונז אויס צו ליידען
ווען מיר וועלען ניט היטען די תורה
וועט מען אונז זיכער דאן פארשניידען
נעה זיך מינעלאוס מיט דיין פינסטערעס אבייכט
און מיר וועלען טאָן אונזער הייליגעס פליכט !

אלע זינגען :

און מיר לערנען די תורה
מיר האָבען קיין מורא
פאר אונזערע שונאים און פיינד
זי וועט אונז אויס היטען
פון די אנטיסעמיטען
ווייל גאָט איז אונזער פריינד !

עס ענדענט זיך די מיר ון פאליציי קומען אריין און מען ארעסטירט ר'
אליעזר'ן מיט די תלמידים

(פארהאנג פאלט)

דריטער אקט

דעם קעניגס פאלאץ. מען פיהרט אריין ר' אליעזרן געשמידט
אין קייטען בעפאר דעם קעניג.

ווארום תאָסטו מיר ניט געהערט
און האָסט געלערענט תורה
האָסט מיין בעפעל געשטערט
און ניט ערפילט מיין גזירה.

ר׳ אליעזר :

איך פאלג נאר מיין בורא
דערום האב איך קיין מורא
און קענסט מיר מיט קיין זאך דער שרעקן,
איך גלייב נאר אין גאט
און פאלג זיין געבאט
ער האלט איך איך דיר גרייט א שטעקן

אנטיכוס צו ר׳ אליעזר׳ן :

איך וועל נעמען פלייש געשוחט׳ן ביין
געווייקט און געזאלצן נאטירליך
איך כשר געמאכט אלין נאך דיין דין
פארברייטען ריכטיג אייגנטליך
די מענשן זיי וועלן נים וויסן דערפון
און דענקען אז דאס איז חזיר
וואס די האסט געגעסן דורך מיין בעפעל
עס וועט הייסן אז איך די גלייבסט אין מיר.

ר׳ אליעזר :

ניין קעניג, אומזיסט דיינע רייד
מיר שרעקן נים קיינע געפארן
מען קען אזא מענש ווי די מאכען גלייבן
אבער נים אינזער גאט קען מען נארן.

אנטיכוס :

דערום זאל מען דיר מים פלייסען
דיין לייב מים אייזערנע קאמען רייסען
און ווען מען וועט שוין רייסען מער נים קענען
דאן ערשט זאל מען דיך פארברענען.

ר׳ אליעזר :

איך האב יעדען טאג פרי און נאכט
שמע ישראל געזאגט און האב געטראכט
ווי גליקליך וואלט איך געווען צו זיינען
ווי הויך מיין אפערונג קען שטייגען
דאס זאגאר דער טויט וועט מיר נים שטערן
דעם "שמע ישראל" צו לאזען הערן.
און יעצט האט ערדייכט די גרויסע שטופע
איך בין בעגייסטערט שטארק נתפעל
רייסט מיין קערפער ! ס׳איז מיין תרופה
גאט איז אמת ! שמע ישראל !

פאַלט אום. מען לייגט איהם ביים זיים פון סטיידוש. מען מעלדעט צום קעניג אז מען האט געבראכט די מוטער וועלכע האט איהרע 7 קינדער געשיקט לערנען ביי ר' אליעזר'ן.

אנטיכוס : ברענגט זי אריין !

חנה שטעלט זיך דרייסט פאר'ן קעניג.

קעניג : וואס איז דיין נאמען ?

חנה : חנה.

קעניג : האסטו א מאן ?

חנה : ניין, איך בין איין אלמנה.

קעניג : וואס איז דיין ארבייט ?

חנה : איך קויף און פארקויף פרוכט.

קעניג : וויפיעל קינדער האסטו ?

חנה : איך האב זיבען קליינע געוואקסענע זיהן.

קעניג : וואס טוהען זיי ?

חנה : זיי לערנען תורה.

קעניג : האסטו נים געהערט פון מיין בעפעל אז מען זאל נים לערנען קיין תורה ?

חנה : יא, אבער ס'איז דא א בעפעל פון א העכערען פון דיר וואס מען מוז יענעם בעפעל בעסער פאלגען.

קעניג : ווער איז דאס העכער פון מיר ?

חנה : דאס איז דער אלמעכטיגער גאט וואס האט בעשאפען די גאנצע וועלט און אויך אזא לומפ ווי דו.

קעניג : וואס האט ער דען געזאגט ?

חנה : ולמדתם את בניכם, ושננתם לבניך. און זיין געבאט האב איך געפאלגט.

קעניג : פרוי, דו רעדסט צו פרעך, דו האסט דעם טויט פארדינט. נאר דאס וועט דיר געשעהן שפעטער, איך וועל פריהער דיר לאזען זעהן מיט דיינע אויגען, ווי איך וועל אלע דיינע קינדער טויט אוועק לייגען, און נאכהער וועל איך דיר טויטען. נאר סיידען דיינע קינדער זיינען קליגער פון דיר, און זיי וועלען נים זיין קיין פאררעטער. און וועלען גלויבען מיינע געטער.

חנה : גיכער העט פון דיר נאר נים ווערען, איידער מיינע קינדער וועלען דיר צו הערען.

קעניג : (אין גרוים צאָרען) פריינגט אריין דעם עלטסטען זון !

קעניג : צום ערשטען קינד :
דו האסט געהערט פון מיין בעפעל
דו זאלסט ערפילען עס גאנץ שנעל!
דו זאלסט אין מיר אליין נאר גלויבען
נים אין נאט וואס איז גאר אויבען
אויף מיין בילד זאלסטו נאר קוקען
און צו מיר זאלסטו דיך בוקען!
אנטווארט פון ערשטען קינד :
ניין! איך קען דיך הערען בלויז אלס קעניג, און אלס קעניג
פאלגען דיין געבאט. וועסט אבער מיר נים מאכען אונטערטעניק,
צו אנערקענען דיך אלס גאט.
אנטיכוס : דאן זיי געפאסט און מאך זיך גרייט, און זאלסט ווערען
גלייך געטייט!
דער תליון שטעכט אריין א שפיז (פון פייפער) אין קינדס הארץ, דאס
קינד פאלט אום, און 2 טראגען איהם אוועק און מען לייגט איהם ביים זיים
פון ר' אליעזר'ן.
אנטיכוס : ברייננט אריין דעם צווייטען!
צ.ם צווייטען :
פליכט וועסטו זיין קלינער פון דיין ברודער
און וועסט נים מאכען קיין געדודער
וועסט ערפילען מיין געבאט
און צו מיר זיך בוקען אלס א גאט.
וועסט אויף דיינע אידעשקיים פארגעסען
און שווייגען פלייש וועסטו יעצט עסען.
אנטווארט פון צווייטען קינד :
האסט א טעות, אויך דו ביזט שטערבליך, דיינע געטער זיינען
שטערבליך, ריין וועט בלייבען מיין געוויסען און וועל נים עסען קיין
טריף ביסען!
אנטיכוס : דאן זיי געפאסט און נעם דיין שטראף, און צו דיין
לעבען קומט א סוף!
(מען טוט מיט דעם אויך דאס זעלבע ווי מיט דעם ערשטען). —
אנטיוכוס : ברייננט אריין דעם דריטען!
אנטיכוס : פליכט וועסטו נים וועלען יונגערהייד ווי דיינע
ברידער זיין געטויט. ווייל זיי זיינען געווען פארדעטער און נים
געגלויבט אין מיינע געטער
אנטווארט פון דריטען קינד :
עס איז פארשריבען אין דער תורה אז דינען אפגעטער איז איין

עבירה און פונקט ווי מיינע ברידער בין איך גרייט אויך קדוש השם צו זיין געטויט.

אנטיכוס: דאן זיי געפאקט און מאך זיך גרייט און זאלסט ווערן גלייך געטויט.

אנטיכוס: פיהרט ארײן דעם פערטען!

צום פערטען קינד:

פליישט וועלסטו מיר זיין געטריי ניט ווי דיינע ברידער די דריי. וועלבע ליגען דא טויט פאר דיינע אויגען און די וועלסט זיך פאר מיר בוייגען?

אנטוואָרט פון פערטען קינד:

מיינע עלטערע ברידער זיינען געווען פיל קליינער פון מיר, און איך וועל דערום ניט זיין קיין בעסערינגער, איך בין מיט מיין גלייבען גאנץ קלאָהר, און איך וועל ניט אפטרעטען אויך קיין האר.

אנטיכוס: דאן זיי געפאקט און נעם דיין שטראף און צו דיין לעבען קומט א סוף.

אנטיכוס צום פינפטען:

קינד דו האסט געפונען ביי מיר חן, איך האב וועלכט מיר פאר־שטעהן, און וועסט זיך בוקען צו מיר, זאגסט וועט מיט דיר געשעהן, דו קיינסט עד ייצט זעהן, דיינע טויטע ברידער די פיער.

אנטוואָרט פון פינפטען:

קיינער ניט ערוועקען אין מיר קיינע שרעקען. איך געה צום טויט מיט מוט. נאס וועט דיר שטראפען אזוי מו איך האפע, ווייל דו פארגיסט אומשולדיג בלוט.

אנטיכוס: דאן זיי געפאקט און מאך זיך גרייט און דו זאלסט ווערען גלייך געטויט.

אנטיכוס: ברייננט אריין דעם זעקסטען!

אנטיכוס צום זעקסטען קינד:

קינד באטראכט נאר נור דעם סוף פון דיינע ברידער זייער שטראף פאר זייער נארישען שטאָלץ, זיי זענע דו ניט קיין נאר, און מייד אוים דיזע געפאר און בוק זיך צו דיזען האלץ.

אנטוואָרט פון זעקסטען קינד:

דער טויט פון מיינע ברידער איז ווירקליך א שאד, דאס האט מיט דיר נעדארפט זיין גראד, נאר איך האף עס וועט זיך איבער דרייען די ראד, דער ווייל: שמע ישראל ה׳ אלהינו ה׳ אחד!

אנטיכוס: דאן זיי געפאקט און נעם דיין שטראף, און צו דיין לעבען קומט א סוף.

אנטיגנס פול מיט צארענדיג יקשנות הייבט אריין פירען דעם זיבענטען קינד. וועלכען ער בעטראכט איהם, און זאגט צו זיך אליין:

עס איז ווירקליך א זינד
צו טויטען דיזעס קינד
עס וועט מיר פלאגען מיין געוויסען
זיין יונגעס בלוט פארגיסען
איך וויל זיך מוטער בעטען
זי קען זיין לעבען רעטען
זאל זי איהם ערקלעהרען
אז ער זאל מיר צו הערען.

צו חנה'ן :

די זעהסט וואס פון דיינע קינדער איז געווארען
די האבט זיי אלע אין איין טאג פארלארען
זאג אליין איז דאס ביי דיר רעכט
א מוטער זאל זיין אזוי שלעכט :
צו זעהן ווי איהרע קינדער ווערען געטויט
און זי האט איהר זיי גאר ניט קיין מיטלייד
ליידען די האבט קיין מוטערס געפיהל
און פארשטעהסט ניט לעבענס ציעל
די ביזט און דיין שכל גאנץ ארעם
אנשטאט וואס די זאלסט שטרעבען
קינדערשע שמחות דער לעבען
גראבסטו פאר זיי גאר קברים.
נאר איין קינד איז דיר געבליבען
פון אלע דיינע זיבען
איך וויל איהם פון דיר ניט פערטריבען
זעה די טוט איהם ריידען
טו די איהם בעשיידען
און נעמען אונזער גלויבען.

אנטווארט פון חנה'ן :

רשע, די רשע די ווילדער טיראן
איך פארשטעה גוט דיין פארדארבענעם פלאן
די וועסט ניט ערדרייבען דיין ציעל
די קענסט ניט באגרייפען דאס הארץ פון א מאמען
איך וויל מיט מיינע קינדער זיין צו זאמען
און די געה און ווייטער מיט דיין בלוטיגעס שפיעל.

חנה ווענדעט זיך צום קינד און זינגט איהר אבשיידעס ליעד :

חנה׳ם ליעד

ליבער הן געטרייער
פאר דיר יעצט שטעהט
פון איין זייט א לעבען א פרייער
פון צווייטען זייט א שרעקליכער טויט
הער זשע מיינע רייד
פאלג מיין קינד מיר
איידער איך האב זיך געשיידעט
דעם לעצטען מאל פון דיר

2

געלוסטען גליקליך לעבען
איז א דומהייט איין אבסור
דאס האט נאר גאט געגעבען
אין חיות די נאטור.
אבער א מענש מיט געפילען
דארף קיין מאל זיין שלעכט
דאס גאנצע לעבען פארשפילען
אבי טאן וואס איז נאר רעכט

3

דו האסט דאך יעצט געזעהן
פון דיינע ברידער דעם שרעקליכען סוף
וואס מיט ווי איז נעבאך געשעהן
אזא אוממענשליכע שטראף
אין דיר קען זיך דערוועקען
א געדאנק, א נים קיין גוטער
א איך טו זיך שרעקען
איך אומגליקליכע מוטער.

4

זאלסט אויף דיינע ברידער קוקען
ווי א שטאלצער מאן
און זאלסט דיך נים בוקען
צו אנטיכוס דעם טיראן.
נעה מיין כשר׳ה נשמה
פארליר נאר נים דיין מוטה
נאט וועט נעמען נקמה
פאר אייער יונגעס בלוט.

נאָם ווען איהם בעצאָהלען
ווי ער האָט פארדינט
ער וועט ווערען געשוואָלען
און פרעסען וועלען איהם הינד,
עס וועט פאלען פון איהם שטיקער
אזוי ער'ט שטיין און געהן
און וועט שטאַרבען ווי א שכור ליגענד גאנץ אליין.

אנטוואָרט פון קינד מיט דעם זעלבען מאָטיוו :

מוטער האָב קיין מורא
ער וועט מיר ניט אפקערען
פון אונזער גאָט דעם בורא
אַזוי מיַ איך דיר שווערען
איך וועל פון מיינע ברידער
זיך ניט לאָזען שיידען
איך וועל די זעהן ווידער
דאָרטען אין גן עדן.

די מוטער קושט דאָס קינד און שטעלט איהם ביים קעניג.

אנטיכוס צום קינד :

דו ביזט נאָך יונג און קליין
דו האָסט ביי מיר גרויס חן
איך וועל דיר ניט קריינקען
בלויז אכט מיר און שען
גלויב אין מיין געץ
און איך וועל דיין לעבען דיר שיינקען.

ענטפער פון קינד :

וועה דעם שמאַלצען קעניג
וואָס פאר איהם איז ווענינ
דעם כבוד וואָס ער האָט
און ער וויל נאָך בערויבען
דעם מענש און זיין גלויבען
און זיין אמת'ן גאָט.

קעניג צום קינד :

קינד, דו רעדסט מיט גרויס פארשטאַנד
און מאכסט דאָך מיר צו שאַנד
און דאָס קען איך ניט ליידען

איך זעה אז דו ביזט קלוג
איך וועל הרך א בעטרוג
דיזע שאנדע פארמיידען
קענסט לייכט דיין לעבען וואהלען
איך וועל מיט אביזיכט לאזען פאלען
מיין רינג, דו וואלסט עס אויפהייבען
די מענשען וועלען מיינען
אז דו טוסט מיר בעשיינען
און נעממסט אן מיין גלויבען

קינד'ס אנטווארט :

עס טוט מיין הארץ מיר קלעמען
פון האס צו דיר און שפאט
פאר מענשען טוסטו זיך שעמען
און שעממסט דיך נים פאר גאט.
קענסט מיר נים איבערריידען
פון אונזער גאט זיך שיידען
מיך שרעקען נים קיינע געפאהרען
בלויז דומקע נאראים
אומהויסענדע פראים
זיי קענסטו נארען
יעצט ווילדער טיראן
ענדיג דיין פלאן
קום צו דיין בלוטיגען ציעל
איך קען נים קוקען אויף דיר
ענדיג דיין טייפעלשע שפיל
טויט גיכער אויך מיר

אויך ער ווערט געטוים.
אנטיכוס ווענדעט זיך דאן צו חנה'ן און זאגט :

עס איז פארשריבען אין דיין תורה
אז עס איז א גרויסע עבירה
אין איין טאג צו טויטען מוטער און קינד
דו וועסט קריגען דיין לוין
מארגען גאנץ שעהן
איך וויל נים בעגעהן קיין זינד

חנה ענטפערט :

כא, כא, כא ! דו האסט מורא
פאר איין עבירה

די בלום דארשטיגער ברום ?
און ביי דיר איז קיין פארברעכען
צו מארדען און שטעכען
און פארגיסען אומשולדיגע בלוט
א זאל קומען אויף דיר די ראכע
פון די ארימע און שוואכע
שרעקליך זאל זיין דיין סוף
זאל אויף דיר פאלען מיין קללה
זאל קומען אויף דיר א מפלה
א שרעקליכער פינסטערער סוף !

זי פאלט טויט ביי איהרע קינדער.
אין דעם לויפט אריין האסטיג א שליח געשיקט פון ליזיאס און מעלדעט
פון דער גרויסער מפלה וואס זיין ארמיי האט געהאט דורך יהודה המכבי".

שליח :
א גרויסער נא גא גאמער
מיר ווערען פון דיר פטור !

אנטיכוס :
הא ! וואס איז געשעהן
וואס איז געזוען ?

שליח :
עס איז שלעכט
דיין קעניגרייך ברעכט !

קעניג :
וואס האט געטראפען
פון וואנעט ביזטו אנטלאפען ?

שליח :
עס האט איין אומגליק פאסירט
דאס אידישע פאלק האט רעוואלטירט : —
אין דער קליין שטעדטעל מודעית
דאס אויפגעפלאקערט דער גרויסער פלאם
וואס אנגעצונדען האט א ריטער
פון דעם חשמונאים שטאם
זיי האבען דעם גענעראל אפילאוס געטויט
צו זאמען מיט דעם אידישען פאררעטער
דערפאר וואס ער האט זיי געצווינגען
צו גלויבען אין אונזערע געטער

עס איז אויפגעשטאנען מתתיהו דער אלטער פריסט
מיט זיינע פינף העלדישע זיהן
און מאכען פון דיין ארמיי א תל און וויסט
וואו נאר זיי קומען אהין.
יהודה המכבי"י א העלד אין גייסט
געהט מיט איין ארמיי שטאלץ און דרייסט
זיי האבען אראבגעווארפען פון זיך דיין יאך
יא עס קומט אויף דיר א גרויסער בראך

עס הערט זיך דער טריאומף מארש פון יהודה המכבי"י מיט זיינע מענ־שען וועלכע מארשירען אריין ווייל אנטיכוס לויפט ארויס.

מכבי""ער געזאנג

דאס פאלק איז בעפריים
דער בית המקדש בעניים
צוריק אין זיין הערליכען גלאנץ
עס לייכט די מנורה
מען לערענט די תורה
אלעס געווארען איז גאנץ
איף אונזערע שינאים
אויף די יונים
געקומען איז א מפלה
פון אנטיכוס דעם שכור
פאלען וועט שטיקער
מקיים וועט ווערען גאט קללה.
ס'איז אונזער מלוכה
מיר האבען מנוחה
צו בראכען איז דעם שינא'ס האנד.
עס פלאטערט אונזער דגל
מען איז עולה רגל.
צוריק אין אונזער לאנד.
פרידער מוזט האפען
אז גאט וועט בעשטראפען
יעדען וואס וועט נאר אונז דריקען
זיים זשע אלע פריילאך
גאט איז אונזער מלך
מיר וועלען אימער בעגליקען.

ענדע — פארהאנג פאלט

בת ציון'ס ערוואכטונג

א סימבאלישע קינדער דראמא אין 2 אקטען דריי בילדער

פערזאנען:

א חזן מיט משוררים
א קאמפאניע פאגראמשציקעס
א מוטער
א כלה
ר׳ ישראל סבא
בת ציון
דר. בן ציון
דר. אסימיליאטאר
5 אדער 7 גוירסעס

ערשטער אקט ערשטעס בילד

יום כפור באנאכט, אין א בית המדרש עס זעהט זיך איין ארון קודש איבערגעהאנגען מיט א ווייסען פרוכת, עס שטעהט איין עמוד, ביי איהם א חזן אין א קיטעל און טלית ארום איהם פיעלע משוררים מיט טליתים און יארמולקעס, א רב וועלכער האלט איין נאכגע־מאכטע ספר תורה, ליכט ברענען, ס׳איז פאר כל נדרי, פון ווייטען הערט זיך פון הינטער סטיידזש א געזאנג פון רוסישע פויערים ווי זיי זינגען העי, דובינישקא אכניעם! דער רב האלט א רעדע פאר׳ן פובליקום אז מען זאל זיין גרייט אויף קדוש השם ווי אמאל די אנוסים פון שפאניען, וועלכע זיינען געווען די מחברים פון דעם כל נדרי וועלכען זיי האבען געזאנגט אין די פארבארגענע הייליגע. דער חזן פאנגט אן מיט׳ן ניגון פון "כל נדרי":

כל נדרי ואסרי ושבועי וחרמי וקנוסי וכנויי . . .
צוויי טויזענד יאהר אז מיר ליידען
אונזערע שונאים ווילען אונז פארשניידען
מען יאגט אונז, מען פלאגט אונז, אה וועה!
פארטריבען פון אונזער לאנד
מען לאכט אונז אויס מיט שאנד
אה נאט פאר וואס קומט אונז אזוי
שטעל אונז אויף צוריק
צו אונזער גלאנץ און גליק
מיום כפורים זה
עד יום כפורים

שיק אונז א ישועה
איין אמת'ע רפואה
הבא עלינו לטובה.

אלס דער חזן לאזט אויס דעם לעצטען ווארט ערשט די פאנראטינציקעס קומען אריין און ווארפען אט דעם חזן מיט דער תורה מיט די מיטורדים מאכען אן א גאנצען חורבן און מארשירען ארויס זינגענדיג.

פארהאנג פאלט

צווייטע בילד

איט'ן סטיידזש ליגען די הרוגים, און דער חזן וועלכער איז לעבען געבליבען בעקלאגט דעם רב מיט דיזע ליעד.

חזן :

דא ליגט א גרויסער פיהרער
א היילינער מארטירער
געפאלען מיט דער תורה אין האנד
אט נאטעס געבאט
געמאכט ווערט צו שפאט
געטראטען געמאכט אונז צו שאנד
מיר ווערען געפלאגט
געטריבען געיאגט
ווי וואסער מען גיסט אונזער בלוט
און ווי המן אמאל
קלינגט נאך דער קול
פון יעטווידען מערדער און ברוט.

רעפריין :

נאט בליק שוין אראפ
דיין צארען האלט אפ
געענג אונז צו שפראטען אזוי
ווי איז דאס ביי דיר רעכט
צו זעהן ווי מען אונז שעכט
אזוי ווי די לעמער אט וועה
דיין נאמען ווערט פערשוועכט, דיין היילינטום מען ברעכט
דיין פאלק איז צו שפאט און צו שאנד
את שענק אונז שוין דיין גליק, אה ברייננ אונז שוין צוריק
אין אונזער היילינעם לאנד.

בוסער :

דאָ ליגט מײַן קינד דער שטאַרקער
זײַן קעפּעלע צובראָכן
זײַן יונגעס לעבן פאַרטיכט
געפאַלן אַ קרבן
פריצייטיג געשטאָרבן
פאַרלאָשן אַ הייליגעס ליכט
און דאָס הפּט מען אָן
ציוויליזאַציאָן.
צו מאָרדן און פאַרגיסן בלוט
אַ מלאך צושניטן
האָבן באַנדיטן
אי ס'איז מיר פינסטער ניט גוט.

רעפריין : גאָט בליק שוין אַראָפּ א. ז. וו.

כלה :

דאָ ליגט מײַן טרייער חתן
פון מערדערס איז ער דערשאָסן
פאַר אונזער חתונה טאָג
אונזער שמחה צושטערט
צו אַ טרויער פאַרקערט
אָה שרעקליך און גרויס איז מײַן קלאָג
אַ העלד אַ שיינער
ווי אַ מלאך אַ ריינער
געבילדעט געראָטן און גוט
האָבן באַנדיטן
זײַן לעבן פאַרשניטן
פאַרגאָסן זײַן הייליגעס בלוט.

רעפריין : גאָטבליק שוין אַראָפּ א. ז. וו.

פאָרהאַנג פאַלט

צווייטער אַקט

א קראַנקען צימער וואו עס שטעהען 2 בעטען אויף איינער זיצט אָנגעשפּאַרט אויף אַ קישען דער אַלטער ר' ישראל אַ גרויז גראָהער אַלטער מאַן מיט אַ שעהנעם באָרד. אַ פאַטריאַכאַליש שעהנע נע-זיכט, מיט ליכטיגע אויגען נעבען איהם זיצען זיינע 2 גוירפּעס

„תורה“ און „תפלה“ און העלפֿן איהם באנראוזיריען די וואונדען. אנטקעגען איהם אויף א צווייטע בעט ליגט זיין טאכטער די שיינע „בת ציון“ און שלאפֿט א לעטארגישען שלאף, איהר ברוסט בעוועגט זיך קוים קוים וואס מען בעמערקט, אנגעטאן אין א העל בלויען שלאף העמד, אויף איהרע האר א קרוין באנד מיט׳ן מגן דוד. נעבען איהר זיצען איהרע 2 נוירסעס „תקוה“ און „תחיה“. און בעטראכטען איהר מיט גרויס צערטליכקייט. אין מיטען ציטער שטעהט א טישעל מיט פֿארשיידענע מעדיצין באטעלס און איין הויפט נוירס זיצט ביים טיש. די נוירסעס זיינען אנגעטאן אין ווייסע קליידער מיט רויטע מגן דוד בענדער. עס עפֿענט זיך די טיהר און עס קומען אריין דר. אבימילאטאר אין בעגלייטונג פֿון 2 נוירסעס מיט׳ן רויטען קרייז צייכענס, דר. אבימיאלאטאר קומט צו, צו ר׳ ישראל׳ס בעט, נעמט איהם אן פאר׳ן האנד פולס זיין פולס קלאפט איהם א ביסעל אין ברוסט קאסטען, און ענדליך זאגט ער:

ר׳ ישראל איך האב גרויס מיטלייד מיט דיר, ביז וואנען וועסטו ליידען דיינע יסורים, עס איז דיין אייגענע שולד, דו קענסט גאנץ גיך געהיילט ווערען ווען דו ווילסט מיך פאלגען. דאס ערשטע, מוז איך דיר זאגען, אז מיר געפֿעלען נים דיינע נוירסעס „תורה“ און „תפלה“ זיי גיבען דיר נים פינקטליך מיינע מעדיצינען, און פאלגען נים מיינע אינסטראקשאנס, ווארף זיי ארויס, און נעם אריין אלס נוירסעס שבחה און חניפה פֿון מיין כתּה איינע וועט דיר מאכען פארגעסען אויף דיין פארנאגענהייט, און די צווייטע וועט צו דיר שמייכלען און דינגען דיר נייע לידער, און מיט זייער הילף וועסטו ארונטער ווארפֿען דיין לאנגען באָרד וועלכעס איז נים מעהר ווי א נעסט פאר מיקראבען און באצילען און דאס מאכט דיר אן גרויסע יסורים. אויך צייטיגט דיינע משונה׳דיגע עבֿערס און דיינע בגדים זיינען נים מאדערנע. עפעס נאר דארפסטו אז א שוחט זאל פאר דיר שוחט׳ן און בדק׳נען דאס פלייש, דאן וועסטו עס. און זאלצן און וואשן עס אזוי לאנג ביז די נעססט פֿון דעם ארויס דאס גאנצע זאפט און קראפֿט. ערשט דאן עסטו עס, נו מ׳שטיינט געזאגט, וואס פאר א קראפט קען מען פֿון דעם האבען, קיין ראקעס עסטו נים, קיין ישאבעס אויך נים, און נאך א זעלכע מיני שרצים וואס וואלטען געווען גאנץ גוט פאר דיין געזונד, היינט דיינע בעזונדערע מנהגים זיינען גאנצער ארט אויספֿיהרונג איז נים מאדערנע, האלטסט זיך בעזונדער פֿון אלע פֿעלקער, פֿייערסט אנדערע שבתים און ימים טובים.

ביזט זיך מיט קיין אנדער פאלק נים בתחתן. און אט די אלע זאכען שוואכען אפ דיין בלוט. דערום פאלג מיר און טו וואס איך הייס דיר ווארף אט די אלע זאכען אוועק, און וועסט ווערען געזונד. איך בין אויך אמאל געווען אזוי נאריש ווי דו, און בין דאן אויך קראנק גע־ ווען, אבער גלייך ווי איך האב זיך געענדערט און רעפארמירט בין איך געווארען געזונד און שטארק און מיין נאמען איז בעריהמט איבער דער וועלט אלס דר. אסימילאטאר.

ר' ישראל צו דר. אסימילאטאר: אמת איך בין פארוואונדעט, שטארק קראנק אבער קיין וואונד איז מיר נים אזוי שמערצליך ווי די וואונד וואס דו מאכסט מיר מיט דיינע רייד, דו דענקסט אז דו ביזט געזונד און איך בין קראנק, אבער איך זאג פארקערט אז קראנק ביזטו און איך בין געזונד, מיינע וואונדען זיינען בלויז קערפער־ ליכע וועלכע קענען גאנץ לייכט געהיילט ווערען ביי גינסטיגע אומ־ שטענדען, דורך איין ענדערונג פון קלימאט . . . צו מיינע וואונדען דארף מען האבען א בלויז צוזאמען געשטעלט פון לבנון זאלב און כרמל קריטער, לויט די פארשריפטען פון דר. בן ציון, און פאר־ בריטען ביי אידישע אפטייקערס. אבער דיין קראנקהייט קען מיט מעדיצין נים געהיילט ווערען דו מוזט האבען איין געהירען אפע־ ראציאן דורך אזעלכע פראפעסארען ווי מארקוועמאדא, קרישעוואן, העגרי פארד און זייער גלייכען, און דאן וועסטו אפשר געהיילט ווערען.

אמת, מען האט מיר פארוואונדעט: אין רוים, אין שפאניען, אין רוסלאנד, אין מאראקא, און רומעניען. מיינע פיס זיינען געשוואלען געווארען פון וואנדערען פון לאנד צו לאנד, און זיי פאדערען רוה, מיינע הענד זיינען צו ווערהטאגט פון קנעטען ליים און מאכען ציגעל פאר די געביידעס פון פרעמדע פעלקער; אבר איך האב דאך מיין האפענונג נים איבערגעגעבען צו ווערען געהיילט נים פון א זעלכע דאקטוירים ווי דו נאר פון אמת'ע דאקטוירים, ווייל רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר! (קערט אפ זיין קאפ).

דר. אסימילאטאר געהט דאן צו צום בעט פון בת ציון גרייפט איהר האנד, לוינט צו זיין אויער צום הארצען, שאקעלט מיט'ן קאפ און זאגט צו די נוירסעס:

תקוה און תחיה! יא בת ציון נוסס'ט זי שלאפט איין איהר אייביגען שלאף, געהט אוועק פון איהר, און לאזט איהר רוהיג שטאר־ בען!

ביידע נוירסעס: ניין, בת ציון לעבט און וועט לעבען!

זיי זינגען דאן :

כל עוד בלבב פנימה
נפש יהודי הומיה
ולפאתי מזרח קדימה
עין לציון צופיה.
עוד לא אבדה תקותנו וגו׳

דר. אסימילאטאר נעהם אוועק.

אלס עס עפענט זיך די טיר און עס קומט אריין דר. בן ציון אין א ווייסען אנצוג, מיליטעריש ציוניסטיש־געקליידעט, האלט א ציון פלעג אין האנד. די הויפט נוירס שטעלט זיך אויף און מיט א פרעהליכען קול שרייט זי אויס :

אה דר. בן ציון ! וואס פאר א טייערער גאסט איהר זייט. יעצט וועט איהר אויסהיילען אונזערע 2 הולאים העלבע דר. אסימילאטאר האט אויך געגעבען, דאס ערשטע קומט צום אלטען ר׳ ישראל׳ן.

זי נעמט איהם ביים האנד ~~און~~ פיהרט איהם צו צו ר׳ ישראל׳ן, וועלכען ער בעגריסט מיט א הארציגען קלינגענדען שלום עליכם, דריקענדיג זיין האנד, און אויף וועלכען דער אלטער ר׳ ישראל ענטפערט צוריק מיט א קלינגענדען "עליכם שלום".

ר׳ ישראל : דר. בן ציון, זאג מיר פון וואנעט קומסטו יעצט ?

דר. בן ציון : איך קום יעצט פון פרידענסליגע וועלכעס האט זיך געענדיגט זיגרייך אויף דער זייט פון גערעכטיגקייט און פרייהייט. מיר אידען זיינען פון אלע מעכטע אנערקענט געווארען, אלס גרויסע העלדען, גוטע בירגער מוטיגע קעמפפער און טרייע איבערגעגעבענע פאטריאטען צו די לענדער וואו מיר וואוינען. מיר האבען איבע־צייגט, אז אין אונזערע אדערען פליסט נאך מכב״יער בלוט, און־זערע לעגיאנען האבען זיך אויסגעצייכענט מיט זייער העלדישען מוטה און אפפערוויליגקייט, און אונזערע צערטליכע מגן דוד שוועס־טער האבען זיך אויסגעצייכענט מיט זייער הערצליכע בעהאנדלונג, און פינקטליכע הילפע צו אלע ליידענדע.

און אין אנערקענונג פאר אונזער פאטריאטיזם גיט מען אונז די מעגליכקייט צוריק צו גרינדען אונזער זעלבסטשטענדיגקייט אין אונ־זער לאנד די גרויסע מלוכה ענגלאנד וועלכע האט בעזיגט גאנץ פאלעס־טינא האט ארויס געגעבען א דעקלאראציאן וועלכעס איז אנגענומען געווארען ביים פרידענס קאנפערענץ פון אלע פעלקער אז ארץ ישראל בעלאנגט צום עם ישראל, און די אידען פון דער גאנצער וועלט הא־בען עס מיט פריידען אנגענומען און מען בויט שוין אויף צוריק די

חורבות, מען גרינדעט נייע שטעדט און מען פלאנטעוועט נייע וועגן. עס ווערט צוריק איינגעשטעלט דער בית המקדש.

ר' ישראל (שרייט אויס): דר. בן ציון! בין איך וואך? הער איך עס ריכטיג מיט מיינע אויערן? אדער עס איז א חלום? דריק מיר מיין האנד! איך וויל פיהלן אויב איך בין וואך אדער איך שלאף.

דר. בן ציון נעמט אים אן זיין האנד, און זאגט:

יא, ר'אבי ריכטיג, ארץ ישראל איז א ר ץ י ש ר א ל!

ר' ישראל (שרייט דאן אויס): אה גאט! איך בין דאך געהיילט, אלע מיינע וואונדען זיינען פערשוואונדען איך פיהל זיך ווידער יונג און שטארק. אה גאט, ווי גרויס זיינען דיינע וואונדער. (ער הויבט אויף די הענד און זאגט): ברוך אתה ה'... שהחינו וקימנו והגיענו לזמן הזה!

עס הערט זיך א תחיה פון א שופר... בת ציון הויבט אויף א האנד.

אידישע גייסטער בעגלייטן עס און שרייען אויס:

— בן ציון! גיכער קומט אהער בת ציון ערוואכט!

דר. בן ציון אין בעגלייטונג פון ר' ישראל'ן קומען צו, צו בת ציון'ס בעט, ער נעמט אן איהר האנד בעטראכט איהר, און נעמט ארויס פון זיין פאקעט א פלעשעלע מעדיצין, און גיט עס איבער צו דער—הויבט נויטיג, ווען ווייטער נעבען בת ציון'ען איינגע טראפענס "תחיה" מעדיצין, די נויטיג ווערט דאס פלעשעלע גיבט אין א גלעזעל טראפען ווייס און זינגט:

תחיה ליעד

1

איינס, צוויי, דריי, פיער,
טראפענס תחיה גיב איך דיר
צו דיינע ליידען קומט א סוף
די ערוואך זיך פון דיין שלאף.

2

איינס, צוויי, דריי, פיער.
צו רפואה זאל זיין דיר,
פאלש איז דר. אסימילאטאר
ציינט זיך יעצט ארויס גאנץ קלאהר.

3

איינס, צוויי, דריי, פיער.
די גרעסטע פרייד איז דאס פאר מיר
בת ציון הערט שוין ווי איך ריר
און פון שלאף די וועקט זיך—איך.

4

איינס, צוויי, דריי, פיער.
צו מיין פרייד איז גאר קיין שיעור
פארשוואונדן איז די לאנגע נאכט
בת ציון האט זיך שוין ערוואכט

בת ציון ערוואכט זיך, זעצט זיך אויף, רייבט איהרע אויגען, קוקט זיך ארום און דער זעהט איהר פאטער מיט איהר געליבטען בן ציון שטעהען נעבען איהר און בייטע מיט צופרידענהייט אויף איהר און פלוצלונג פאלען זיי ביידע צו צו איהר אומארמען זי, דריקען זי, און קושען און עס קלינגט ווי הימלישע מיוזיק די ווערטער: פאטער! מאמער! געליבטער! געליבטע: ענדליך זאגט בת ציון:

אה פאטער! זאג מיר וואו בין איך? וואס איז מיט מיר געשעהן, עפעס פיהל איך, אזוי ווי הורך א חלום ערינער איך מיר ווי דער גרויזאמער טיטוס האט אונזער הויז פארברענט האט אונז בעטריבט און און ארמוט און עלענד אונז פארטריבען פון אונזער היים, ער האט מיר פון מיין געליבטען בן ציון צו שיידט, אה טייערער, זאג מיר איז עס געווען א שרעקליכער חלום אדער די ריכטיגע פינסטערע וואר- היים, איך געדיינק דאס איך האב א הארץ-שלאג געקראגען איך בין אין אומנאכט געפאלען וואס ווייטער איז געשעהן געדיינק איך נים. בין איך לאנג געשלאפען, דערצעהל מיר פאטער!

ר' ישראל: מיין טייערע בת ציון, ניין עס איז נים קיין חלום, נאר א שרעקליכע ווירקליכקייט, צו דערצעהלען דיר, מיין קינד, וואס איך האב דיך אויסגעליטען איז אוממעגליך, טויזענדער ביטער זייגען פארטריבען מיט אונזער בלוט און טרערען און עס איז זאגאר קיין הונדערטסטע טייל פון די ווירקליכע ליידען וואס איך האב געליטען. איך קען דיר בלויז זאגען, דאס מען האט מיר געיאגט, געטריבען. געפייניגט, מיין לייב געשניטען, מיינע ארערען געצויגען, מיינע גלי- דער געריסען, מיין קערפער געבראכען, מיינע קינדער געטריבען פון מיר, מיינע טעכטער געשענדעט פאר מיינע אויגען, מיינע שוועסטער די

ביבער געשפאלטן און זייערע אינציטינע פרוכט אין די טייערע געשטעקטערט, און זייערע ביבער מיט פעדערן אנגעשטאפט. איך האב עס אלעס מיט מיינע אייגענע צו געזעהן און האב דאך מיין מוטה נים פארלארען, נאט געבעטען און געהאפט, א פערהאנדעלטער א געשענדעטער, פלעג איך צוריק ווייזען די רייאות יעלכע דר. אבי מילאמאר האט מיר געוואלט אריין טריפען. און א דאנק די טרייהייט פון מיינע צוויי וועכטערינס "תורה" און "תפלה", בין איך נצול גע־ווארען פון אלע צרות. איינע האט מיר שענגע טרייסט ליעדער גע־זונגען, פון מיין הערליכע פערגיינגענהייט דערציילט. און די צווייטע האט מיר מוטה און האפנונג געגעבען פאר א גלענצענדע צוקונפט. איך דו מיין קינד האסט דורך געמאכט זעהר א שווערען לעבען, במשך (2000) צוויי טויזענד יאהר האסטו איין אנטשלאפען שלאף געשלאפען, און דער צייט האט מען דיר פיעלע מאהל געוואלט בע־גראבען, דער גרעסטער שונא אונזערער, דר. אסימילאטאר, האט פיעלע מאל געפראוט ניפט אריין שפר צען אין דיינע אדערען, אבער א דאנק דיינע צוויי טרייע וועכטערענס, "תקוה" און "תהיה", וועלכע האבען דיר אפגעהיט פון אלעס בייזען, און אט אזוי ביזטו נצול גע־ווארען און ביזט יעצט ווידער וואך צו געניסען פון לעבען.

בת ציון : און ווי איז מיט דיר מיין ליבער בן ציון געגאנגען ?

דר. בן ציון : אח, ליבע בת ציון, עס איז אומגליק און גאנצע דיר צו איבערצעהלען וואס איך האב זיך אנגעליטען פאר מיין לי־בע און טרייהייט צו דיר. פיעלע האבען געוואלט מיר איינרעדען אז דו ביזט שוין טויט אויף אייביג, ווען דאס האט ניט געהאלפען האט מען מיר יסורים אנגעטאן, געפייניגט מיין לייב און זעלע, פארטריבען מיר אין ווייטע לענדער, געצוואונגען מיר צו קעמפפען פאר פרעמדע פעלקער. און ווען דאס האט אויך ניט געהאלפען האט מען מיר פאר א משוגע'נעם גענאכט, פאר א טרוימער בעטראכט, מען האט מיר איבעראל אויסגעלאכט אבער ווען דאס האט אויך ניט געהאלפען, האט מען געפרובט אונטערשיקען חנ'עוודיגע, פארפוצטע, געפארבטע, און געפודערטע פריילינס, אום אם צוקערען מיר פון דיר, זאגאר א זעלבע וועלכע האבען זיך ארויסגעצייגט אלס מיינע גוטע פריינד. פון מיין אייגענער משפחה. עטעס האבען זיי מיר פארגעשלאגען א פריילין "ארגאנטיניע" א בחו'טע מולאטקע א רייכע יורש'טע פון פיעלע מיליאנען. אויך א פריילין "אוגאנדא" און אפריקאנערען א גרויסע יחסנ'טע און ענגלישע מחותנת'טע. אויך איין אראבעריין

מיט׳ן נאמען "וואדעלאריש" און ווער קען דיר איבערגעבן די יאר־
מען נאמען "וואדעלאריש" און וועד קען דיר איבערגעבן די יאר־

שידענע שרכים וואס מען האט מיר פארגעשלאגען, אבער איך האב
זיי אלע צוריק געוויזען, געדענקענדיג גאנץ גוט די שבועה וואס איך
האב דיר געגעבען דעם לעצטען מאל וואס איך האב דיר געזעהן
דארטען ביי די טייכען פון בבל . . . געדענקסט ווי איך האב אויף־
געהויבען מיין האנד און געזאגט : "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני
תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרכי אם לא אעלה את ירושלים על ראש
שמחתי". איצט איך וועל אז דיר פארגעסען זאל מיין רעכטע האנד
ווערען געליימט, און מיין צונג זאל ווערען צום גומען איינגעשרומפען
און אט, ווי גליקליך בין איך אצינד דאס איך האב דיר ווידער, און
העסט ווידער אויפלעבען אין דיין פראכטפאלע שעהנקייט, און דיין
יונגענד קראפט, און קיינער וועט אונז מעהר נים פארנאנדערטרייבען
(ווי אומארעמען זיך).

אלס די טיר עפענט זיך און דר. אבימילאטאר קומט אריין און זאגט :

מיינע פריינדע נים מיר די ערלויבעניס צו איבעררייקען מיין שולד
גענען אייך, און מיין הארציגע הרטה. איך האב געלעבט אין א גרויס־
סען טעות, דענקענדיג אז וואס מעהר איך וועל זיך צו הנפה׳נען און
בייגען מיין שטאלץ, איפגעבען אלע מיינע אייגענארטיגע אייגענ־
שאפטען, און זיטליכע מעלות און אננעמען א לעבען, צו לעבען . .
די אנדערע פעלקער אלץ בעסער וועט מיר זיין. ערשט איך האב מיר
ארום געזעהן אז ערשט דאן ווער איך דער פאראכטעטער שקלאף,
וואס ברינגט זיך ווי א קינד פארן שטיקעל ברויט, איך קום צוריק
צו אייך מיינע ברידער, צו מיין פאלק, און צו מיין לאנד, און אלע צו־
זאמען לאמיר זינגען דעם שיר הגאולה.

זיי שטעלען זיך אלע אויף און זינגען :

שיר הגאולה

דער שופר משיח טוט שאלען
דער ווינד פון דער תחיה טוט בלאזען
מצבות זיי האלטען אין פאלען
די טויטע די קברים פארלאזען

די חבלי משיח פארשווינדען
עס שטראלען פון פרייד זייער אויגען
אויף די טויזענטער יאהריגע וואונדען
האט א הוים זיך א נייע פארצויגען

די הארפען האָט זיינען געהאנגען
פארראכטעט זיים טויזענטער יאהרען
שפילען שוין ווידער געזאנגען
פון כרמל פון הרמון און שרון

ענגלאנד די רייכע מלוכה
טיילט מיט דעם אידען איהר גליק
דער איד זאָל שוין האבען מנוחה
זיין היים און זיין נחלה צוריק

מיט איהר שטיטען צו אלע פעלקער
אז עס קומט איהם מיט יושר און רעכט
ער האָט זיך געטון אנגעליטען
אלס עלענדער אריטער קנעכט.

געגוג אידען ביי פרעמדע צו שקלאפען
און קנעכטען פאר פרעמדע די ליים
ציים ער זאָל אויך פאר זיך שאפען
בויען ביי זיך אין דער היים.

ע נ ד ע

דער אייביגער וואנדערער

דראמא אין איין אקט

א זאל אין וועלכען עס פארטרעטען אלע רעגירונגען מיט זייערע
נאציאנאלע פארטרעטערישע פערזענליכקייטען. דורך קינדער
געדרעסט אין די נאציאנאלע קאסטיומען

רוסלאנד (רויטע פלעג)
פוילען
דייטשלאנד
פראנקרייך
רומעניען
איטאליען
שפאניען
אמעריקא
ענגלאנד
פאלעסטינא

איין אלטער איד מיט א פאק אויפ'ן פלייצע די לוחות אין איין
האנד און א שטעקען אין דער צווייטער. נאכגעשלעפט פון זיין זון
אלס אינטערנאציאנאלער סאלדאט, מיט מעדאלען דעקארירט פון
אלע לענדער.

דער איד קומט אריין אין זאל נאכגעשלעפט פון זיין זון, שטעלט זיך
אוועק און זאגט :

נאך קלינגען מיר אין די אויערען די שיינע קאמפלימענטען וועל-
כע איך האב געקראגען פון אלע פעלקער פאר מיינע העלדענטאטען
אין דער גרויסער וועלט מלחמה. ווי בראוו, ווי ערענסט, ווי פאטריאָ-
טיש, איך האב זיך אפגערופען צו די פאדערונגען פון מיין וואג-
נאנטער פאטערלאנד, איך האב אוועק געגעבען דאס טייערסטע וואס
איך האב פארמאגט, מיינע קינדער, אין א גרעסערער צאהל ווי איך
בין געווען בערעכטיגט, עס האט ניט עקזיסטירט פאר מיר קיין גע-
פאר ווען עס האט זיך געהאנדעלט אום די עהרע פון מיין לאנד, פאר

וועלכע איך האב געקעמפט, און דא וואו די בראוטסטע העלדען האבען נים געוואגט צו געהן, בין איך פרייוויליג און שטאלציג געגאנגען, מיט ערשטוינענדע בעהאנדערונג האט מען מיר בעטראכט, ווי אויפריכטיג איך האב צוריק געשלידערט דעם פאלשען בעגריף וועלכע די שונאים האבען וועגען מיר געהאט, דאס איך בין א פיינלינג, און א פאררעטער. און ווי האבען מיר געמוזט דעקארירען מיט די העכסטע מעדאלען און בעסטע אויסצייכנונגען. און געגעבען די בעסטע פארשפרעכונגען פון גלייכע אנערקענונג, אהנע וועלכע עס איז בעשרענקונגען צו יעדען פארטרעטערשאפט, אפען וועלען פאר מיר זיין די טירען פון אלע לענדער, און א פארזיכערונג צו העלפען מיר איינשטעלען צוריק מיין איינענע אלטע היימלאנד אלס אידישער נאציאנאלער צענטער.

געענדיגט האט זיך די מלחמה, די פעלקער האבען זיך אלע צוזאמען געקליבען צו א פרידענס קאנפערענץ, און טיילען זיך מיט די עראבערטע חלקים, געשאפען האבען זיי נייע רעגירונגען, אלס פאר געסעצטע און טויטע מלוכות, זיינען תחית המתים אויפגעשטאנען, יא אלעמען האט מען איינגעטיילט נאר אויף מיר האט מען פארגעסען צו ערפילען א טייל פון די גוטע פארשפרעכונגען, אבער מען האט נים פארגעסען צו בעצאהלען מיר מיט נייע פאגראמען און נייע בעשרענקונגען. און גרושים טרייבענדיג מיר פון שטאדט צו שטאדט און לאנד צו לאנד, און פארשלאסען האט מען פאר מיר די טירען און טויערען פון יעדען ווינקעל, וואו מיין בלוט איז פארגאסען געווארען, איך האב קיין רעכט נים זאגאר צו קומען בעזוכען די מיליאנען קברים פון מיינע יונגע קינדער, אט זיצען זיי דא אלע לאנד פארטרעטער, קום מיין זוהן איך וועל טרייען געפינען איין ארט פאר דיר.

צו רוסלאנד :

סאוורישן רוסלאנד, הער, נאך אזוי גוט ווי דו, ווייס פון די פיעלע קרבנות וועלכע איך האב אוועק געגעבען פאר'ן צוועק און אידעאל פון מענשליכע פרייהייט גלייכהייט און ברידערליכקייט, צו וועלכעס דו האסט אזוי פיעל יאהרען געשטרעבט, קוק נאך אין די ארכיוועו און וועסט געפינען א ליסט פון טויזענדער פון מיינע קינדער וועלכע זיינען אומגעקומען אין די פינסטערע טורמעס אויף די עשאפאטען אין די קאלטע סיבירער פעסטונגען פאר דיזען אידעאל, און יעצט ווען די טיראניי איז געבראכען און האסט בעפעסטיגט דיין נייע מלוכה, לאז מיר אריין צו געניסען די פרוכט פון מיין מיה אזוי גוט ווי דו.

רוסלאנד : ניין פאר דיר איז דא ביי אונז נישטא קיין ארט, אלץ איד האסט גלויבט אין די עשרת הדברות ! מיר האבען יעצט עס-טאבלירט א מלוכה וואס בעשטעהט אויף פרייהייט : פריי פון גלויבען. פריי פון מאראל, פריי פון קאפיטאל. קאפיטאל, אייגענטום, דאס בע-לאנגט צו דער רעגירונג, אבער ניט צום יחיד, און אלס איד האסט דו האלטען זיך ביי דיין רעליגיא קענסטו ניט אריין צו אונז.

דער איד צו פוילען :

מיין טייערער פאלאק, דו וועסט דאך געוויס ניט פארגעסען אויף דעם גרויסען אנטייל וואס מיר האבען גענומען אין דיין קאמפף פאר דיין אינדעפענדענס דו וואס דו ווייסט אליין ווי ביטער עס איז צו זיין בערויבט פון די נאציאנאלע רעכטע. יעצט ביזטו געהאלפען געווארען ביזט שוין א בעל הבית פאר זיך אויף א גרויסער לאנד. וואס דו האסט אליין עס זאגאר ניט גע'חלום'ט, וועסטו מיר יעצט אריין לאזען צו דיר, און העלפען דיר מיט מיינע געניאלע פעהיגקייטען ?

פוילען : פאשאל וואן פסא קרעוו זשיד ! מיר האבען ניט קיין ארט פאר דיר יעצט ווען אונז איז גוט. זאלאנג מיר האבען געדארפט האבען דיין הילף צו שיקען דיר אין פייער ביזטו געווען גוט פאר אונז, אבער איצט ווילען מיר דיר ניט דו ביזט צו קלוג פאר אונז, געה ווייטער, געה !

דער איד צו דייטשלאנד :

און דו מיין ליבע דייטש, אפשר וועסטו אונז אריין לאזען, דו ווייסט דאך ווי טריי מיר זיינען דיר געווען, ווי רייך מיר האבען דיר געמאכט, וואס פאר א גרויסען טייל מיר האבען דיר געגעבען אין קולטור, דערמאן זיך אויף אונזערע מענדעלסאנס, היינעס, לאסאלס. קארל מארקס, לייבקנעכט, באלינס און ראטענויס און נאך און נאך. וואס מיר האבען דיר געשאפען, און וואס דו נויטיגסט זיך אזוי. יעצט אין דיין ארימען צושטאנד !

דייטשלאנד : אמת מיר אנערקענען דיינע פעהיגקייטען דיין הויכען גייסט, דיין באלין האט אונז פאר דער רייכסטער לאנד גע-מאכט, דיין איינשטיין האט אונז דעם גרעסטען כבוד פארשאפט, מיר קוויקען זיך נאך היינט מיט דיינע פאעזיען. און דיין מוזיק, מיר בע-וואונדערען נאך היינט די סאציאלע שריפטען פון דיינע לאסאלס און קארל מארקס, אבער אט דאס טאקע איז דיין חסרון, דו ביזט פעהיגער און קליגער פאר מיינע ביער טרינקער, און קענסט צו מיר ניט אריין.

דער איד צו פראנקרייך :

ני מאדאם "פראנציע" פליעבט וועסטו אלס היינט ציוויליזירטע און זיגרייכע מלוכה עפענען די טיר פאר מיר, איך האב דיר איך גע־גיגן געהאלפען צו דיין גדלה, האסט געגעבן אידישע נעמען וואס האבען דיר געהאלפען צו דיין גרויסקייט, לאז מיר אריין.

פריינקרייך : נא, מאסיי שוין ! האסט שוין פארגעסען אויף דער דרייפוס אפערע, אינזער ציוויליזאציאן איז ווי אינזערע פרייליינס גע־פארבט, און געפיידערט פון אויבען. פארשמירט די אונטערשטע פלע־קען, און גריבער עס זאל זיך ניט אנזעהן, מיר זיינען די זעלבע פינס־טערע אנטיסעמיטישע קאטאליקען, און קענסט קיין נוצען פון אונז ניט ערווארטען, געה זוך זיך ערגעץ אנדערש א פלאץ.

דער איד צו הכעניען :

מאדאם האמנעסקו, פליעבט וועסטו אריין לאזען מיר צו דיר, די ווייסט אויך ווי איך האב זיך געפלאגט פאר דיר און געהאלפען דיר אין דיין אנערקענונג.

הכעניען : ניין איד, ניין ! ניט ביי מיר קענסטו געפינען איין ארט אויף צו לעבען, אויב די ווילסט עטליכע פאגראמען, אלא עמלק דאן קום, דערום בעסער טראג זיך אפ פון מיר !

דער איד צו שפאניען :

מאדאם שפאניען, וועסטו עפענען דיינע טויערען פאר מיר און אריין לאזען מיר פריי, די ביזט דאך פארארעמט געווארען זינט די האסט מיך פארטריבען פון דיר.

שפאניען :

דא וואלט געדארפט זיין דאס לעצטע ארט וואו איין איד זאל וואגען צו פארלאנגען איינטרים, יא, מיר זיינען פארארעמט געווארען זינט מיר האבען דיר ארויס געטריבען, און מיר ווילען אז דו זאלסט ווידער אנהויבען אריין קומען צו אונז, אבער זאלסט קיין מאל ניט פארגעסען אז דער טארקוועמאדא גייסט איז ביי אונז נאך ניט פאר־לאשען געווארען, די ניט טעהטיגע אינקוויזיציאן איז ווי איין אויס־געלאשענער וואולקאן וואס מען איז קיין מאל ניט זיכער ווען ער וועט ווידער אנהויבען ווארפען פון זיך פייער און לאווא, און פארניכטען אלעס אין זיין טעהטיגקייט. קומט אריין מיר דארפען אייער מארך אייער געלד אייער אונטערנעמונגס גייסט און ווען די צייט וועט קומען וועלען מיר אייך צייגען וואס שפאניען קען טאן.

דער איד צו איטאליען :

פיליכט וועט זיך טאדאס איטאליע דערמאהנען אויף איהר גרויזאמקייט צו מיר און שולדיגקייט און מיין פינסטערע לאגע. דיין זון טיטוס, האט מיין היילינגטום פארברענט מיין וועלבסט-שטענדיגקייט פון מיר אוועק גערויבט, איך וואנדער יעצט ארום, און זוך איין ארט וואו אנצושפארען מיין מידען קאפ.

איטאליען : פארגעס איד, ביי מיר געפינט זיך דער וואטיקאן, און מיין רים איז ניטא קיין ארט פאר ירושלים, ביי מיר איז דער פאפ וויער הויפט פארטרעטער פון קריסטליכען גלויבען, און קען נים ער־לויבען אז ביי מיר זאל זיך געפינען א געגנער צו מיין גלויבען.

דער איד צו אמעריקא :

טייערע און ליבע מאדאם קאלאמביא, דו וואס דו האסט זיך געגרינדעט אויף די נאבעלסטע פרינציפען, פון פרייהייט, גלייכהייט, און ברידערליכקייט, דו, וואס דיין קאנסטיטושאן איז געשאפען געווארען צוזייטענדיג די קייטען פון שקלאפעריי און אונטערדריקונג, און האסט אויף דעם פרייהייט גלאק איינגעקריצט "וקראתם דרור בארץ לכל יושביה", און ווייסט אויך פון דיין היסטארי אז איך בין נים קיין גרינגער ביי דיר איך בין געווען מיט קאלומבוסען אויף זיין ערשטע רייזע, און האב פארטנעהמעט מיין טעטיגקייט מיט דיר צוזאמען און מיין פאטריאטיזמוס איז דיר גוט בעוואוסט, דורך אזעלכע פער־זענליכקייטען, ווי הרבי עבניאל נה. יהודה טורא. היים באלאבאן א. ז. וו. פון די מיט העלפער אין דיין גרינדונג און האב פארטנע־צעט מיט מיין ליבע. טרייהייט, און פאטריאטיזמוס, פאר דיר מעהר ווי פאר מיין פרוי און קינדער. לאז מיר יעצט אריין צו דיר פריי.

אמעריקא : אמת איך האב זיך געגרינדעט אויף די העכסטע מענש־ליכע אידעאלען, אונזערע ריזיגע גייסטער פון וואשינגטאן. און דזשע־פערסאן, פרענקלין און לינקאלן. רוזוועלט און ווילסאן, זיינען די באַ־נער טרעגער פון אונזער קאנסטיטושאן, און זייער א גרויסען טייל האט דער איד גענומען אין די בויאונג פון אונזער גרויסער און ריי־כער לאנד. מיט אייער פאטריאטיזמוס האט איהר אונז געהאלפען אין אונזער עקזיסטענץ, מיט אייער שכל האט איהר אונז ערהויבען, און מיט אייער געניאלע פעהיגקייט האט איהר אונז געמאכט צו זיין די רייכסטע און מעכטיגסטע לאנד אין דער וועלט, אבער יעצט האט אנגעהויבען בלאזען א נייער ווינד אין לאנד א פינסטערער גייסט וואס וויל פארלעשען די הערליכע שטראלען פון דער פרייהייטס געטין.

און וויל איבערייסען די הייליגע בלעטער פון דער קאנסטיטושאן און קליין קעפיגע אייגנ הערציגע מענער שטעהן ביים רודער און שאפען געזעצע פון בעשרענקונגען, און א זעלבע ארגאניזאציעס ווי א קו קלוקס קלען, וואס שפרייט איבער האס און פיינדשאפט אנשטאט ברידערליכקייט, מעהרען זיך. און ס'איז געשאפען געווארען א געזעץ אז מיר לאזען מעהר קיין איינוואנדערערס אריין אין אונזער לאנד, געה מיין ליבער איד, זוך זיך ערגעץ אנדערש וואו איין ארט.

דער איד צו ענגלאנד:

דו מיין הייבווירדיגע און שטאלצע מאדאם ענגלאנד, וועסט מיר אריין לאזען צו דיר, דו וואס די פארגעסערסט מיינע הייליגע שריפטען, און דערמאנסט מיט שטאלץ מיינע קינדער, וואס האבען דיר געהאלפען גרויס ווערען, מיין משה מאנטיפיארי מיין בנימין דיזראעלי, פון דיינע ערשטע גרעסטע מענשען, און מיין סער רופוס אייזיקס, דיין שני למלך אין אינדיען, מיין לארד סעמיועל, סיר מאנד און ראטשילד, א. זא. וו. איך האב זיי געניג פאר דיר צו ברייגנען דיר נוצען.

ענגלאנד: מיין הייבגעשעצטער און ליבענסווערטער איד! איך אנערקען דיינע מעלות, און ווייס דיינע פעהיגקייטען איך שטאלציר מיט דיין אפשטאמונג, עס קען גאר זיין אז מיר זיינען לייבליכע בהותנים אייך. און איך מאך דערום נים קיין אונטערשייד אין געזיין פאר דיר ווי פאר מיין ענגלענדער, ווער ס'איז פעהיג יענער זאל פארטרעטען. איך וויל אבער אז דו אלס א בעזונדער פאלק, זאל אויפהערען וואנדערען און אין אייגענעם ארט וואו זיך אפ צושטעלען, איך וועל דיר העלפען אז דו זאלסט צוריק גרינדען דיין אייגענע רעגירונג צוריק בעלעבען דיין אייגענעם לאנד, צוריק אויף בויען דיין בית המקדש, און ווידער אנהייבען שאפען הייליגע שריפטען, און צוליעב דיזען צוועק האב איך איבער גענומען דאס מאנדאטען רעכט איבער דער לאנד פאלעסטינא, און האב בעאויפטראגט מיין זון לארד באלפור, ער זאל ארויס מיט זיין פראקלאמיישאן אז די קעניגליכע מאכט פון ענגלאנד הייסט גוט דעם צוועק און ווילען פון דעם אידיש פאלק צו גרינדען זייער זעלבסט שטענדיגקייט אין פאלעסטינא, און אום צו עררייכען דעם צוועק. מאכען אייך צוריק פאר איין פאלק ווי געווען, וויל איך נים אז דו זאלסט אריין צו מיר אין ענגלאנד, נאר געה אין דיין לאנד אין ציון.

צו בת ציון :

מיין מוטער ציון, מיט א געבויגענעם קאפ, פון שאנדע מיט א פאר-וואונדעטע הארץ און מידע גלידער, א רואינירטער א צובראכענער, א פארקריפעלטער, קום איך צו דיר. נאכדעם ווי איך האב דיך ביי אלע פעלקער געבעטען און קיינער האט מיר ניט אריינגעלאזט, קום איך צו דיר. וועסטו טייערע מוטער מיך אריין לאזען צו דיר ? נאכדעם ווי איך האב דיך אזוי לאנג פארלאזען, און ביזט אלט און פארארעמט געווארען ? וועסטו מיר פארצייהען, ליבע מוטער ?

בת ציון : מיין קינד ! מיין ארימער קינד ! הייב אויף דיין קאפ גלייך אויס דיינע גלידער, ווישט אויס דיינע טרערען, און קום צו מיר. מיין קינד, איך האב לאנג, לאנג געווארט אויף דעם גליקליכען מא-מענט, ווען דו וועסט צו מיר ווידער קומען. דיין מוטער ציון איז ניט אלט, איז ניט ארעם, האבענדיג דיך, בין איך ווידער רייך, און יונג און גליקליך, און מיין יוגענד מעטינקייט פאנגט זיך ערשט אן. קומט קומט אלע מיינע קינדער.

אלע שטעלען זיך אויף און מען זינגט :

שאו ציונה נס ודגל
דגל מחנה יהודה
מי ברכב מי ברגל
נעש נא לאגודה
יחד נלכה נא נשובה
ארצה אבותינו
אל ארצנו האהובה ב
ערש ילדותנו.

פארהאנג פאלט

אין פאר בערייטונג צום דרוק

חזיוני נוער

(צווייטער טייל)

-: פון :-

רעוו. הלל יעקב הורוויץ (הרי״ה)

אינהאלטס פארצייכניס

ערשטער טייל		צווייטער טייל	
משפט שלמה	1 אקט	יעקב ועשו	2 אקטען
חנה ושבעת בניה	3 אקטען	יעקב ורחל	2 אקטען
בת ציון	2 אקטען	צדיק אחים	3 אקטען
דער איביגער וואנדערער	אין איין אקט	מרדכי ואסתר	3 אקטען
		משפט פורים	1 אקט
פרייז 50 סענט		פרייז 75 סענט	

ארדערס ווערען שוין אנגענומען פאר צווייטען טייל

Address: Rev. H. J. HOROWITZ
1716 Waverly Place
ST. LOUIS, MO.

חזיוני נוער

4 ביבלישע דראמאטישע קינדער סקעטשעס

[illegible]

פון

הרב הלל יעקב הורוויץ

צווייטער טייל

...

"CHEZIONEY NOAR"

BIBLE DRAMATICAL CHILDREN SKETCHES

VOLUME II

BY

RABBI H. J. HOROWITZ

חזיוני נוער

דראַמעס פאַר קינדער

ענטהאַלט פאָלגענדע דראַמעס:

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

פון

חיים הלל יעקב [illegible]

[illegible]

תרצ"ט

"Chezioney Noar"

DRAMAS FOR CHILDREN

Contents:

The Restoration of the Children to their Parents
Mordechi and Esther
The Trial of Purim
David and the Shunamith

B Y

RABBI H. J. HOROWITZ

PENSACOLA, FLORIDA

1 9 3 9

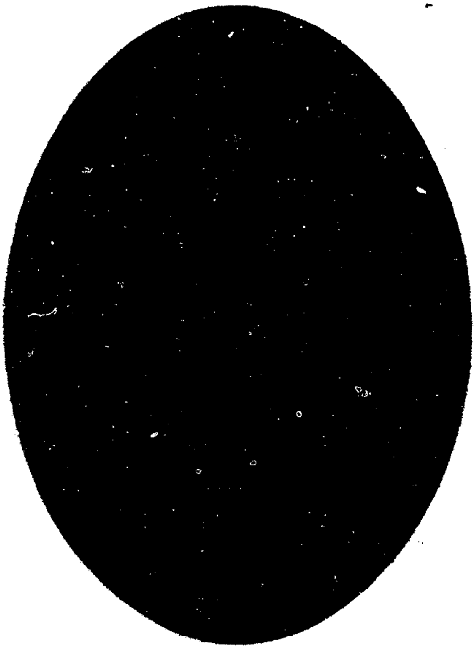

הרב הלל יעקב הורוויץ

Copyright
1 9 3 9
RABBI H. J. HOROWITZ
322 W. Cervantes Street
Pensacola, Florida

צוריק אהיים

חנוכה דראמע פאר קינדער
אין 4 בילדער
זייער באלערענד און אינטערעסאנט

פון
הרב הלל יעקב הורוויץ

——:□:——

The Restoration of the Children

"Chezioney Noar"

BY

RABBI H. J. HOROWITZ

Copyright Reserved

„צוריק אהיים“

חנוכה דראמא אין דריי בילדער

פערזאנען:

ר' ישראל, פאטער

יהודית, מוטער

2 קליינע פון 6 ביז 8 יאהריגע קינדער פאר דאס ערשטע בילד.

2 עלטערע קינדער פאר דאס 2-טע בילד.

2 ערוואקסענע פאר דאס לעצטע בילד.

לעהרער; פאליסמאן; לעטער קעריער.

ערשטע בילד

צייט — חנוכה.

סצענע

די קינדער זיצען ביים טיש און בליטען אין א בוך. דער צימער איז העל באלויכטען. אויף די ווענט הענגען די בילדער פון די אידישע גדולים, ווי אויך א שיין געפריימטער בילד פון ד"ר הערצל. נעבן־ביי א ציון פאהן און א נאציאנאל פאנד באקס. די יונגע מוטער יהודית קומט אריין אין צימער. זי האלט א זילבערנע חנוכה מנורה אין די הענט און רייניגט עס מיט א ווייס טוך. זי גייט צו צום טיש ביי וועלכען די קינדער זיצען, און זאגט:

קינדער, אנו זאגט מיר וואס איז היינט.

קינדער:

א, היינט איז זונטאג (אדער וועלכער טאג עס איז).

מוטער:

יא, אבער וואס נאך איז היינט?

קינדער:

א, היינט איז דער ...טער אין מאנאט ....

מוטער:

יא, אבער וואס נאך איז היינט?

קינדער:

היינט איז קאלט... א רעגען, א שניי.

מוטער:

יא, אבער וואס נאך איז היינט?

קינדער:

וועל, מאמא, מיר ווייסן נים.

מוטער:

היינט, קינדערלאך, איז חנוכה!

קינדער:

וואס? האנוקא? וואס איז דאס מאמא?

מוטער:

נים האנוקא, נאר חנוכה.

קינדער:

וואס דז יז מיען, מאמא?

מוטער:

דאס איז אזא ליעבער יום טוב וואס רופט זיך חנוכה.

קינדער:

א, מאמא, איז דאס דער האלידעי ווען מען נעמט די רוסטערס מיט די טשיקענס און מען דרייט זיי איבערן קאפ, און מען פרעגט די פאור קוועסטשאנס?

מוטער:

ניין, קינדערלאך, דיזער יום טוב ווערט געפייערט אין אנדענקונג פון דעם הערליכען זיעג וואס די העלדישע חשמונאים, דער אלטער פאטער מתתיהו מיט זיינע פינף זיהן און א קליינע צאהל אידישע גבורים האבען געהאט איבער דער ריזיגער געצענדיינערישער מאכט פון די סיריער. דער גרויזאמער, ווילדער קעניג אנטיאכוס עפיפאנוס, האט פארבאטען די אידען תורה צו לערנען, שבת צו היטען, האט דעם בית המקדש פאראומרייניגט, האט די הייליגע מנורה פארלאשען, אבער די אידען האבען זיך נים געלאזט בויגען צו די פינסטערע מאכט און האבען העלדיש געקעמפט און געזיעגט — באפרייט זיך פון דעם פרעמדען יאך און געריינינט דעם בית המקדש און אנגעצונדען די הייליגע מנורה מיט ריינעם הייליגען בויםעל. א קליין ביסעלע בוימעל האבען די כהנים געפונען אין בית המקדש, וואס איז געווען פארזיגעלט מיט דעם זיגעל פון כהן גדול, האט נאר איין טאג געקענט ברענען. אבער עס איז א נס

געשעהן, און דאס ביסעלע בוימעל האט גאנצע אכט טעג גע־ברענט ביז זיי האבן געקענט שאפן אנדערען ריינעם בוי־מעל. און דאריבער פייערען מיר יעדען יאהר אין דיזער צייט פון דעם 26־טען טאג אין חודש כסלו איין אכט־טאגיגען יום טוב וועלכער רופט זיך חנוכה. און היינט איז דער . . . טאג חנוכה. מיר פאנגען אן מיטן ערשטען טאג צינדענדיג 1 ליכ־טעלע און גיבען צו יעדען טאג איינס, ביז 8. אבער א, קינדער, אט קומט פאפא פון שוהל און ער וועט בענטשען די ליכטעלאך, און וועט אייך נאך שיינע מעשיות דערציילען.

עס עפענט זיך די טיר און עס קומט אריין ר' ישראל אין באגלייטונג פון לעהרער. קושט די מזוזה און זאגט:

גוט יום טוב יהודית, גוט יום טוב קינדער, היינט איז חנוכה און מען דארף בענטשען חנוכה ליכט.

יהודית דערלאנגט איהם די מנורה וועלכע ער נעמט און שטעלט עס אויעק אויף איין פראמינענטען פלאץ. אלע שטעלען זיך ארום איהם און ער בענטשט די חנוכה ליכט.

מען זינגט דאן „הנרות הללו", „מעוז צור", און אנדערע פאסענדע לידער. דער לעהרער זאגט דאן פאלגענדען שיר:

הנרות הללו אנו מדליקין

און בליקט איהר אויף דעם יעצטיגען פראגרעס
און זעהט ווי אלע שטרעבען
שאפען פרידען אויף דער וועלט
און אויסבעסערען דאס לעבען.
א דאנק צו אונז מוז מען אויסדריקען,
ווייל הנרות הללו אנו מדליקין.

און זעהט איהר די צייט און איהר מארשרוט
ווי זי טוט מיט ריעזען שריטע שפאנען
שאפען טעגליך נייע זאכען

נייע סיסטעמען, נייע פלאנען.

א דאנק צו אונז מוז מען אויסדריקען,
ווייל הנרות הללו אנו מדליקין.

און באהערשט די וועלט איין געדאנק און זינען
צו שאפען נייע קלארע הימלען
צורייסען אלע שקלאפען קייטען
פארניכטען לאזען זיי פארשימלען.

א דאנק צו אונז מוז מען אויסדריקען,
ווייל הנרות הללו אנו מדליקין.

די וועלט וואלט נאך אין פינסטערניש געלעגען
און שטארקע דונקעלהייט פאר בליבען.
ווען נים מיר מיט אונזער תורה
וואלטען די וואלקענס נים פארטריבען.

דארום א דאנק צו אונז מוז מען אויסדריקען,
ווייל הנרות הללו אנו מדליקין.

עס וואלט נאך די וועלט געוועזען איינגעהילט
אין א נעבעל פול מיט רויך און דאמף,
געמישט מיט דומפע אנגסטליכע געשרייען,
פון א הילפסלאזען פארצווייפלונגס קאמף,
וואס קומען פון די מענשליכע קרבנות,
וועלכע ווערען אויף די פלאטען אויפגעבראכט,
אלס אפפער צו די הענט-געמאכטע געטער,
געטריבען דורך דעם טייפעלס מאכט,
און עס וואלטען מענטשען ווי די קאניבאלען
פון מענשען פלייש און בלוט געוועזען בעטרונקען
און ווי די שווארץ אומוויסענדע בארבארען
געוועזען נאך אין פארדארבענהייט פארזונקען
און נאר מיר מיט אונזער לעהרע

מיט אונזער גייסטרייך הויכע קראפט
מיט דאס ליכט פון אונזער תורה
האבען ריזען צושטאנד אפגעשטאפט.

דארום א דאנק צו אונז מוז מען אויסדריקען,
ווייל הנרות הללו אנו מדליקין.

אפלאז . . . קוירטען פאלט.

ענדע ערשטעם ביילד.

צווייטע בילד

חנוכה. די קינדער זיינען שוין גרויסע, זיך אמעריקאניזירט אויפ'ן לינקען זייט, אוועק אויף א שלעכטען וועג, האלטען נים פון אידישקייט, פיקסען צו א קריסטמעס בוים מיט גלעקלאך און לעמפלאך. 2 שקצים און 2 שיקסעס חברים און חברות פון די קינדער, משה און מרים, העלפען זיי צו אין דיזער ארביים.

די מוטער, יהודית, בליקט מיט טריבע אויגען אויף די קינדער. זי האלט דעם חנוכה לאמפ אין די הענט און זיפצט. שטילע טרערען קייקלען זיך פון איהרע אויגען בעטראכטענדיג וואס פון איהרע קינדער איז געוואָרען, ווי זיי טאנצען ארום דעם קריסטמעס בוים און זינגען פארשיידענע רזשעז סאנגס.

עס עפענט זיך די טיר. דער פאטער, ר' ישראל, קומט אריין פון שוהל, זעהט דאס בילד ווי זיין ליבע פרוי האלט די מנורה אין האנט און דארטען די קינדער טאנצען ארום דעם קריסטמעס בוים אין זיין הויז. א שווערער זיפץ רייסט זיך ארויס פון זיין פארוואונדעטעס הארץ. שטיל נעמט ער דעם חנוכה לאמפ, שטעלט עס אוועק אויף א פלאץ. שטיל בענשט ער אָפ די חנוכה ליכט. די חברה בליקען עס צו פון זייער פלאץ און פייפען אויס מיט א געלעכטער, זאגענדיג:

לזק, לוק, וואָט אור אַלד מען איז דואינג! כאַ־כאַ־כאַ...
הי איז סעלעבריטינג היז דזשואיש קריסטמעס. אָ, האַו פאַני
אים איז! (טלע פלאַצען אויס אין א געלעכטער).

דער צאָרן פון פאַטער ברויזט אויף. ער קען עס שוין מעהר נים פאַר־
טראָגען און נעהם צו צו דעם פלאַץ וואו עס שטעהען די קינדער און שרייט
אויס מיט גרויס כעס:

וואַרפט אַרויס דיזע אומווירדיקייט פון מיין הויז! בליקט
אויף יענע קליינע, דינע שוואַכע ליכטלאַך, וועלכע לייכטען
הוכט זיך אַזוי הונקעל, דאָך האָבען זיי אָנגעצונדען די גרויסע
ציוויליזאַציאָנס ליכט. זיי האָבען געשאַפען אויך דעם אמערי־
קאַנער גייסט פון פרייהייט. אויף דעם פרייהייט גלאָק פון דיזען
לאַנד איז איינגרייזט די ווערטער פון אונזער היילינער תורה.
„וקראתם דרור בארץ לכל יושביה״. קאַפּיטלאַך פון אונזער
תהילים ווערען געזונגען אין זייערע קלויסטערס. זאָגאַר דעם
נאָמ זייערען האָבען זיי קיין גייסט נים געהאַט צו שאַפען אָרי־
גינאַל און האָבען איהם פון אונזערם א שטאַל אַרויסגעצויגען.
מיר האָבען פּראָפעטען פון פרידען דער וועלט געגעבען, און
לעהרער פון איין אידעאַלער צוקונפט פון מענשליכקייט און
ברידערליכקייט, וועהרענד דיזער בוים מיט זיינע שטעכיגע
נאַדלען, אין ווע־ענס נאָמען עס ווערט אויפגעשטעלט, און באַ־
פוצט, האָט געבראַכט האָס און פינסטערניש, מאָרד און פאַר־
דאַרבענקייט אויף דער וועלט.

טייכען פון בלוט איז פאַרגאָסען געוואָרען אין זיין נאָ־
מען, און מיליאָנען אידישע קינדער זיינען פריהצייטיג פון דער
וועלט אוועק דורך איהם. די אַשעס פון די טויזענדער אומשול־
דיג פאַרברענטע אויף די אויטאָדאַפעס, אידישע נפשות אין
שפאַניע און פּאָרטוגאַל, און וואו נאָר די פינסטערע מאַכט פון
די פאַנאַטישע יעזואיטען האָט געהערשט איז נאָך נים אין גאַנ־
צען אויסגעראָטעט. די בלוט צייכענס זיינען נאָך נים אָרונטער,
און דער ווידער קול פון יענע מאַרטירער קלינגט נאָך אויך

יעצט אַפּ פון איבעראַל וואו דער אַנטיסעמיטיזם הערשט. און דאָס פינסטערע יעזואיטען מאַכט ווערט אויסגעדריקט, אויב נים דורך אטאַדאַפעס, איז דורך פּראָגראַמען, דורך דיסקרימי־נאַציעס, דורך באַשרענקונגען.

אָ, קינדער, קול דמי אחיך צועקים אלי, די בלוטיגע שטימען פון אונזערע אידישע ברידער שרייען צו אייך: רעס־פּעקט פאַר אייער פאָלק, פאַר אייער גלויבען, פאַר אייער נאָמ און פאַר אייערע עלטערען! קערט זיך צוריק צו דער אידישער וועג מיט די אידישע זיטען, אום איהר זאָלט שפּעטער נים בערייען ווען עס וועט שוין זיין שפּעט!

א חוצפה'דיג פּרעכער געלעכטער קלינגט אָפּ פון די קינדער. דער פאָטער קען עס נים מעהר פאַרטראַגען און נעמט דעם קריסטמעס בוים און צוברעכט איהם אויף שטיקלעך און וואַרפט עס ארוים, זאָגענדיג:

שקץ תשקצנו וגו' . . .

די קינדער גייען אַלע אוועק ברוגז.

פאַרהאַנג פאַלט.

דריטע בילד

א סאַבאַרעט: ביי טישלאַך זיצען פיעלע פּאַרלעך און שפּילען קאַרדס, איינינע וואַרפען דייס, אנדערע שפּילען טשעקערס, אדער שאַך, איינינע זינגען לידער, וועלכע זיי קענען (מען קען דערוויל פאַרשטעלען פאַרשיידענאַרטיגע טענץ, לויט וואַדעוויל סוסטער). דאָרטען געפינען זיך אויך אונזערע 2 העל־דען, שטאַרק געענדערט און בעטרונקען.

א קריג ברעכט אוים ביי איינעם פון די טישלאַך צווישען די שפּי־לערס צוליב א קאַרט. זה אומר אני זכיתי וזה אומר אני זכיתי: דער זאָגט איך האָב געוואונען און דער זאָגט איך האָב געוואונען, ביז מען פאַנגט זיך

און שלאָגען, יעטאָנס טעלעפאָנירט נאָך פּאָליציי, וועלכע קומען און מען אַרעסטירט די גאַנצע פאַרזאַמלונג.

פאָרהאַנג פאַלט.

פערטעס בילד

צוריק אין הויז פון ר׳ ישראל און יהודית. חנוכה. ר׳ ישראל זיצט פאַרטראַכט, שוין אַלט. דאָס זעלבע יהודית. זי האַלט די מנורה אין די הענט און זיפצט.

יהודית:

ווען עס קומט דער יום טוב חנוכה, עראינער איך זיך וואָס איך האָב געהערט פון אונזער רב, דאָס די חז״ל האָבען געזאָגט, אַז „הרגיל בנר הוין ליה בנים תלמידי חכמים״: דאָס הייסט, ווער עס איז אָפּגעהיט אין ליכט בענטשען וועלען זיי האָבען גוטע טייערע, געלערענטע קינדער, און דו ווייסט דאָך, מיין מאַן, ווי אָפּגעהיט איך בין געווען מיט ליכט בענטשען שבת און יום טוב אין צייט. און ווי אפּגעהיט איך בין מיט מיין הנהגה אין הויז פון כשרות. עס איז ביי אונז קיין מאָל קיין חילול שבת ויום טוב געווען. איך האָב די קינדער אויך אין תלמוד תורה געשיקט ווי זיי זיינען נאָר פון סקול געקומען. מאַ פאַר וואָס זיינען מיר אַזוי געשטראָפט געוואָרען, דאָס אונזערע קינדער זיינען אַוועק אויף אַ שלעכטען וועג.

ר׳ ישראל:

מיין ליבע יהודית, די תורה הקדושה דערציילט אונז דאָס ווען אהרון הכהן׳ס קינדער, נדב ואביהו, האָבען אַריין געבראַכט פרעמדעס פייער אין משכן, און זיי זיינען דערפאַר פאַרברענט געוואָרען, האָבען נים נאָר אהרן און זייער מוטער געוויינט אויף דעם אומגליק, נאָר „וכל ישראל יבכו את השרפה

אשר שרף ה׳ ״, איז די פראגע, וואס האבען געדארפט אלע אר־
דען ווייגען אויף איין פריוואט פאמיליען אומגליק? נאר אז
קינדער פאנגען אן אריין ברייגגען פרעמדע אידעאלען אין
זייערע היילינגטימער, איז נים נאר פאטער און מוטער אליין
שולדיג, נאר דאס גאנצע פאלק, ווייל ווארשיינליך האבען די
קינדער זיך אנגעזעהן ביים אלגעמיינעם פאלק דיזע פרעמדע
קולטור, די אריינמישונג פון פרעמדע אידעאלען אין די אייגע־
נע היילינגטימער. און ביי קינדער איז עס שוין נים געווען קיין
פארברעכען. יאלה הצאן מה חטאו? זאגט אונז די תורה:
וכהן כי יחטא לאשמת העם. אויב דער כהן אדער דער נשיא
זינדיגט איז עס דאס פאלקס שולד. מיר, דאס גאנצע אמעריר
קאנער אידיש פאלק, זיינען שולדיג ווארום מיר האבען ער־
לויבט ביי זיך צו שיקען אונזערע קינדער פאר דעם גרעסטען
טייל פון טאג צו פארברייגגען אין די נישט אידישע פאבליק
סקולס מיט נים אידישע קינדער, וואו גאנץ אפט הערען זיי פון
זייערע קריסטליכע חברים און חברות שימפף ווערטער און
בעליידיגונגען אויף זייער אידישער אפשטאמונג. די גאנצע
סקול אטמאספערע איז א קריסטליכע. מען צווינגט אונזערע
קינדער צו זינגען קריסטטעס סאנגס און אנדערע נים אידישע
אונטערנעהמונגען. און ווען די קינדער זיינען שוין אויסגעמא־
טערט פון זייערע מעגליכע לימודים, שיקט מען זיי נים ווי־
לענדיג אין חדר אדער אין די תלמוד תורה פאר איין שטונדע
און וואס קען מען אין איין שטונדע אויסלערנען? קוים, קוים
א שטיקעל הילצערנע עברי וועלכע עס צוברעכט זייערע ציין
און דערוויטערט זיי נאך מעהר פונם יודענטום. ווען מיר וואל־
טען אבער געזעהן דאס אונזערע קינדער זאלען קריגען זייער
פאבליק עדיוקיישאן אין די אידישע תלמוד תורה׳ס וואו די
אידישע קינדער זאלען אהין געהן פון פריהמארגען אן, וואל־
טען די אידישע קינדער זיך נים געמישט מיט די קריסטליכע
קינדער און וואלטען זיך פון זיי נים אפגעלערנט. און אזוי
איז ווי די תורה זאגט: „ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם״. און

דארום, מיין ליבע יהודית, זיינען נים מיר די שולדיגע, נאר אונזערע פיהרער, אונזערע גבירים און פילאנטראפען, וועלכע שענקען שווערע סומען פאר אלע אינסטיטושאנס, זאגאר פאר קלויסטערס, פאר שחורים, אבער נים פאר אידישע פא־ראקיעל סקולס און ישיבות. ווי זאגט שלמה המלך: „שמוני נוטרה את הכרמים כרמי שלי לא נטרתי".

עס הערט זיך א שארפער פייף פון בריעף טרעגר, וועלכער קומט אריין מיט איין איבערעשריי: א ספעשעל דעליווערי! ר' ישראל נעמט דעם בריעף מיט ציטערדיגע הענט. יהודית איז שטארק צעשראקען. עס ציטערען ביי זיי די הענט. ענדליך עפענט ר' ישראל דעם קאנווערט און זאגט:

עס איז א בריעף פון די קינדער.

ער פאנגט אן לעזען:

„הייליגער פאטער און טייערע מוטער. מיר בייגען אונ־זערע קעפ פאר אייך מיט טיפער הרטה אויף אונזער פארפיר־טער פארגאנגענהייט. מיר האבען זייער שטארק געזינדיגט געגען אייך. אבער מיר פיהלען אז עס איז נאך נים שפעט פאר אונז צוריק צו קעהרען זיך צום גוטען וועג. אונזער אומשולד איז אין געריכט איבערצייגט געווארען, אבער דער פאקט דאס מיר זיינען געווען אין אזא נים פיינער געזעלשאפט, גיט אונז א בעגריף ווי נידעריג מיר זיינען געזונקען, און איין אינערלי־כע שטימע האט אנגעהויבען שרייען צו אונז: שובו, שובו בנים שובבים! צוריק, צוריק איהר פארפיהרטע קינדער! צוריק צו אייער גאט, צוריק צו אייער פאלק און צוריק צו אייערע טייע־רע עלטערען, וועלכע ווען איטער זיין גרייט צו אויסשפריי־טען זייערע הענד צו ענטפאנגען אייך".

ישראל און יהודית הויבעןביידע אויף די הענד און זאגען ברוך מחיה מתים, געלויבט איז דער השית"ב, מיר האבען צוריק געקראגען אונ־זערע קינדער. אין דעם עפענט זיך די טיר און ביידע קינדער קומען אריין, פאלען פאטער און מוטער אויפ'ן האלז. ענדליך זאגט משה:

די בעלמעס פון אונזערע אויגען זיינען ארונטער. מיר

זיינען ניי בּאַזעהלט און ניי באלעבּט געוואָרען. מיר באַהיטען אונזער פאַרגאַנגענהייט און מיר וועלען אלעס פאַרבעסערען מיט אונזער צוקונפט, וואו מיר וועלען מקריב זיין אונזער לעבען פאַר דאָס אויפלעבונג פון אונזער פאָלק און די גלות לענדער צו שאַפען פאַראַקיעל סקולס פאַר אונזער יוגענד, וועלכע וועלען ערציגען ווערען שטאָלצע, באַוואוסטזיניגע אידען, און מיר וועלען ארבייטען פאַר די צוריק־שאַפונג פון אונזער זעלבסט־הערשענדע מאכט אין ציון. אָבער, פאָטער און מוטער, היינט איז דאָך חנוכה, האָסטו שוין געבענטשט חנוכה ליכט?

ר׳ ישראל:

ניין, קינדערלאך. די איבערראַשונג פון דיזען אָוונד האָט אונז אזוי צעטומעלט, אז איך האָב גאָר פאַרגעסען צו בענטשען חנוכה ליכט. נו, יהודית טייערע, מיר בענטשען חנוכה ליכט!

אלע שטעלען זיך אויף. ר׳ ישראל בענטש חנוכה ליכט און די קינדער זינגען דאן טאַנצענדיג דיזע ליעד:

אָ, איהר קליינע ליכטעלעך.
איהר דערציילט געשיכטעלאך,
וואונדער פון אַמאָל.
פון אונזער מאכט און טעטיגקייט
פון אונזער פראַכט און זעטיגקייט
פון ניסים אָן אַ צאָהל
פון אַ פאַרגאַנגענהייט אַ ליכטיגע
פון אַ שפּראַך אַ ריכטיגע
אויף איין אייגען לאַנד.
פון פירשטען און פון קעניגע
פון פעלקער אונטערטעניגע
פון אונזער הויכען שטאַנד.

מיט אייער שיין דעם טייערן
בעזיגט האט איהר די פייערן
פון דער איבקוויזיציאן
און מיט אייערע שוואכע פינקעלאך
בעלייכט איהר אלע ווינקעלעך
פון אונזער נאציאן.

איהר דערמאנט אונז אין די גייסטינקייט
פון אונזער שטאלץ און דריסטינקייט
צו א הייליגע קריג.
צו א קאמף פאר מענשען רעכט
בעפרייען זיך, נים זיין קיין קנעכט
א מאכאבעער זיעג.

צינדט די חנוכה ליכטעלעך
זיי לערנען אונז די פליכטעלעך
נים זיין צו שפאט און שאנד.
הויבען הויך די ציון פלעג.
נעהן מיט שטאלץ אויף יענעם וועג
וואס פיהרט צו אונזער לאנד.

(התקוה — ענדע)

מרדכי ואסתר

פורים דראמע

זעהר אינטערעסאנט און אמוזירענד.
גוט פאר גרויס און קליין.

פון
הרב הלל יעקב הורוויץ

——:□:——

Mordechai and Esther

A PURIM DRAMA

Very Interesting and Amusing

BY

RABBI H. J. HOROWITZ

Copyright Reserved

מרדכי ואסתר

פורים דראמא

פערזאנען:

אחשורש, קעניג

אסתר, קעניגען

בגתן ותרש, גענעראלען

חרבנה, קעניגס שליח

המן

זרש, זיין ווייב

סעקרעטער

פיעלע אנדערע דינער

סצענע:

א קעניגלעך פאלאץ. אויף דעם טראָן זיצט אחשורש. ארום איהם פילע גענעראלען. (עס קען אויך זיין ביי א באנקעט).

אחשורש רעדט:

יא, ער איז גאר נים קיין נאר מיין פריינד המן.
ער האט מיר קיין רעה נים געטאָן.
צו טויטען ושתי האט זיך מיר געלוינט
ווייל איך האב א שענערע קעניגען געקרוינט.
אמת ושתי איז אויך געוועזען זייער שיין
אבער נעגען אסתר'ן איז זי ווי די נאכט.
עס ליגט אויף אסתר'ן א הימלישער חן.
און די קרוין פאסט איהר א פראכט.
איך מוז המן'ען גאנץ שיין באלוינען
איך וועל איהם אלס מיין מיניסטער קרוינען
ווייל ער בעזיצט פארשטאנד
און ער מוז זיין מיין רעכטע האנד.
אלע פאטשען. המן פארנויגט זיך.

קעניג צו המן:

מיין ליבער המן. דו ביזט קלוג ווי די שלאנג
איך ערהויב דיך יעצט צו א הויכען ראנג.
דו ווערסט יעצט פרינץ אין מיינע אויגען
און יעדער מוז זיך פאר דיר בויגען.
איך טו מיין רינג אויף דיין פינגער אָן,
און דאס נים דיר מאכט אלעם צו טאָן.

המן:

איך דאנק דיר קעניג פאר דיין צוטרוי צו מיר.
איך וועל זיך בעמיהען זיין ווירדיג פאר דיר.
איך וועל דיינע שונאים אלע אומברייגגען
איך וועל דיינע פאררעטער אלע אויפהייבגען.

אלע בוקען זיך צו המן, און ער נעהט ארום מיט שטאלץ. ביים ארויסגאנג שטעהט מרדכי היהודי.

המן צו מרדכי:

יהודי, ערפיל גאנץ שנעל, דעם קעניגס באפעל,
און בויג זיך און קוש מיין האנד.
זאנסט וועסטו ווערען געשלאגען, מען וועט דיך פאריאגען
פון אונזער לאנד. מיט שאנד.

מרדכי:

הער צו דו נארישער ברוט, איך קען דיך גאנץ גוט.
אז דו ביזט פאלש ווי די שלאנג.
נאר דורך בעטרוג, ניט ווייל דו ביזט קלוג.
האסטו געקראגען דיין ראנג.
און דארום איז אומזיסט דיין מיהען,
איך וועל מיך ניט קניהען,
פאר א שונא פון קעניג.
קענסט מיך ניט נארען,
איך בין גענוג ערפארען,
און וועסט מיך ניט מאכען אונטערטעניג.

המן:

גוט, איך בין גרייט צו דער שלאכט,
איך וועל דיר צייגען מיין מאכט,
א ווי עס טוט דאס בלוט אין מיר זידען.
איך וועל ניט דולדען, ניט ליידען,
ביז איך וועל פארשניידען
דיך מיט אלע דיינע אידען.

מרדכי:

אומזאנסט טוסטו זיך פראלען
אז דו וועסט די אידען אומברייגנען;
און דער גרוב וואס דו גראבסט וועסטו אליין אריינפאלען
און אויף דיין אייגענער תליה וועט מען דיך הענגען.

המן געהט אוועק מיט כעס. עס קומען ארויס פון פאלאץ בגתן א תרש. זיי שטעלען זיך אין א ווינקעל אומבאמערקט פון מרדכי'ן און רעדע

בגתן:

הער זיך צו פריינד תרש, ה׳ פארשטייסט איין אינטערעס.
מיר זיינען דאך פון ושתי'ס משפחה.
מיר מוזען נעמען נקמה פאר דער נאבעלער נשמה
און זיך רעכענען מיט איהר מערבה.
מיר מוזען דעם קעניג פון וועג אפראמען
און מיט גיפטיגע וויין איהם פארסאמען.

תרש:

בגתן, דיין עצה געפעלט מיר זייער גוט
און מיר מוזען עס טאן גלייך די מינוט.
המן האט געזאגט אז מיר זאלען ניט פארזאמען
נאר גלייך געהן, און דעם קעניג פארסאמען.

זיי גייען ביידע אוועק.

מרדכי, צו זיך:

הא! המן און בגתן און תרש פלאנען דעם קעניג צו פארסאמען. א ניין! דער קעניג מוז גערעטעט ווערען. איך מוז גלייך געהן מעלדען אסתרן . . . אפ.

אסתר פאר'ן קעניג:

מיין ליבער קעניג, דו האסט פיעלע פאררעטער.
דו ועסט זיך ארום זעהן ערשט שפעטער.
דערזוייל גלייך פארהאפט בגתן און תרש.
ווייל זיי ביידע האבען איין אינטערעס.
אויסצופיהרען די פלאנען, מיט וויין דיך פארסאמען.

קעניג:

מיין ליבע קעניגען, ווי אזוי האסטו ערפארען,
פון מיינע לעבענס געפאהרען?

אסתר:

עס האט דיין לעבען פארהיט, מרדכי דער איד.

ער האט צופעליג געהערט ווי זיי פלאנען.
כאטש זיי האבען גערעדט אין איין אנדער שפראך,
אבער מרדכי האט אלעס פארשטאנען,
און האט מיר געמאלדען די זאך.
און א דאנק מרדכי דעם קעניגס פריינד
ווערען וועסטו געראטעוועט פון דיינע פיינד.

אין דעם קומען אריין בגתן און תרש האלטענדיג פולע בעכערס וויין וועלכע זיי טראגען צו צום קעניג, באמערקענדיג:

פאר׳ן פאלקס וואהלזיין, טרינקט קעניג און קעניגען דיזען וויין.

דער קעניג נעמט דעם בעכער וויין אין זיינע הענד, בעטראכט עס, און זאגט:

עפעס קומט מיר פאר דיזער וויין פארדעכטיג. רופט אריין מיין לייב דאקטאר.

דער דאקטאר קומט אריין און בעטראכט די וויין און זאגט:
איך געפין אין דעם וויין געמישט א שטארקען גיפט,
וואס טויטעט אויגענבליקליך.

בגתן און תרש ציטערען, פאלען אויף די קניה און שרייען פאר מיטלייד קעניג. אלע זיינען אין שרעק.

דער קעניג:

בגתן און תרש, אייגענטליך האב איך געדארפט הייסען איך ביידען טרינקען פון דיזען וויין און דאס וואלט געמאכט איין ענדע צו אזעלכע פאררעטער גאנץ שטיל און שנעל. אבער איך וויל אז אלע זאלען וויסען וואס עס ווערט געטאן צו פאררעטער, דארום זאל מען זיי ביידען אין א פאבליק פלאץ אויפהענגען.
און מען זאל פארשרייבען אין די ביכער
וואס עס האט געטראפען אין מיין לאנד.
אז מיין לעבען איז געוועזען נים זיכער
און געמאכט מיין פאלק צו שאנד.
ווערענד דער איד איז איבערגעגעבען
און האט געראטעוועט מיין לעבען.

מען מעלדעט דעם קעניג דאס המן וויל אריין. אסתר פארגויגט זיך און נעהט ארויס. המן קוממ אריין, פארנויגט זיך פאר'ן קעניג און זאגט:

דו ווייסט ווי איך בין דיר איבערגעגעבען
מיט מיין גאנצען לעבען.
און דארום וויל איך דו זאלסט מיך אויסהערען
וואס איך וועל דיר ערקלערען:
עס איז פאראן א פאלק אויף דער וועלט פארשפרייט
זיי געפינען זיך אויך אין דיין לאנד,
זיי זיינען ווערט צו ווערען געטויט
צו לאזען זיי לעבען איז נאר א שאנד.
זיי זיינען גרויסע פאררעטער.
זיי גלויבען נימ אין אונזערע געטער.
זיי לעבען איבעראל ווי פאראזיטען.
אונזערע געזעצען ווילען זיי נימ היטען,
ווען ביי אונז איז א שמחה, איז ביי זיי א לייד,
ווען ביי אונז איז א טרויער איז ביי זיי א פרייד,
זיי זיינען נימ ווערט מען זאל פון זיי ליידען
דאס בעסטע איז זיי אלע פארשניידען.
צו פארניכטען דיזע אומגעוואונשטע ראסע.
וועל איך דערויף עפענען מיין גאנצע קאסע
10 טויזענד שקלים אויף הוצאות וועל איך געבען
קיין איינציגער זאל פון זיי נימ בלייבען לעבען.

קעניג:

גוט, פריינד המן, איך גיב דיר מיין הסכמה.
דו זאלסט נעמען פון זיי נקמה.
און קענסט זיך גלייך פארברייטען
זיי אלע אין איין טאג אויסטויטען.

המן פארנויגט זיך און נעהט ארויס פון קעניג האלטענדיג אין האנד א שריפט וועלכע ער הייסט פארעפענטליכען איבערן גאנצען לאנד, און ער לעזט עס הויך:

אין דעם קומענדען יאהר
אין דעם חודש אדר
זאלען אלע זיך פארברייטען
אלע אידען צו אויסטויטען.

מרדכי ווען ער לעזט דורך די שרעקליכע גזירה, רייסט זיינע קליידער און ברעכט אויס אין א געוויין מיט א תפילה:

עס שוידערט מיין קערפער פון מורא
פאר דיזער פינסטערער גזירה.
א גאט, דו האסט פארשריבען אין דער תורה
אז מיר זאלען נים האבען קיין מורא.
עס וועט אונז קיינער קענען פארשניידען.
יעצט אזא פינסטערער קלאג
אונז אלע צו טויטען אין איין טאג
ווי קען מען דעם אומגליק פארמיידען.

איהר אבות שטעהט אויף פון די קברים
בעטראכט ווי עלענד מיר זיינען, ווי ארעם
קיין נביא וואס זאל פאר אונז בעטען.
זאל גאט פאר אונז האלטען מלחמה
פון עמלק׳ן נעמען נקמה
און פון המן׳ען זאל ער אונז רעטען.

מרדכי רעדט צו זיך אליין:

אבער איז דא נים געווען די געטליכע השגחה
וועלכע האט געטאכט אז מיין אסתר זאל קעניגען ווערען
און דורך איהר וועט ער המן׳ס פלאן צושטערען.
יא, איך מוז איהר געהן זעהן און מעלדען איהר
פון אונזער געפאהר, און המן׳ס גזר. — אפ.

מרדכי צו אסתר׳ן:

זייער גרויס איז אונזער קלאג
מען וויל אונז אויסטויטען אין איין טאג
המן הרשע מיט זיין פינסטערע טאכט

האט אויף אונז דיזען אומגליק געבראכט.
און נאר דו, מיין קינד, קענסט דעם פלאן צושטערען
דער קעניג ליעבט דיך און וועט דיך צוהערען.
דו מוזט דעם קעניג בעטען
און זאלסט מיין פאלק רעטען.

אסתר:

יא. אבער ווי קען איך עס טאן
איך שטעל דאך מיין לעבען אין קאן
צום קעניג געהן מוז מען זיך פארבארייטען
זאנסט קען ער מיך גלייך טויטען.

מרדכי:

הער צו, מיין קינד, ווי קענסטו עס פערליידען
וויסענדיג דאס דיין פאלק ערווארט דער טויט
דענקסטו אז די צרה וועט דיך אויסמיידען
און דו וועסט געניסען לעבען און פרייד?
אויב דו וועסט שווייגען און גאר נישט טאן
צו רעטען דיין פאלק פונ'ם רשע המן.
וועט דאך קומען אויף דאס אידישע פאלק איין הצלה
און דו חו"ש וועסט נאך האבען איין מפלה.
נים אומזאנסט האט גאט דיך אלס קעניגען בעשערט
אום דורך דיר זאל המן'ס פלאן ווערען צושטערט.

אסתר:

יא. איך בעדויער, וואס זאגאר אויף איין מאמענט
האט מיך די קרוין פארבלענדעט
און האט מיין זינען מיך פארטעמפט.
גלייכגילטיג צו זעהן ווי מיין פאלק ווערט געשענדעט
איך דריק אוים מיין חרטה מיט מיין גאנצען געפיהל
איך וועל נים עסען נים טרינקען 3 טעג נאך אנאנד,
ביז ג' וועט אויסשטרעקען זיין הילפענדע האנד.
און זאל געשעהן מיט מיר וואס עס וויל

איך וועל יעצט נים בלייבען שטיל.
איך וועל נים נעבעטענערהייד צום קעניג געהן
איך מאר יעצט רוהיג נים בלייבען שטעהן.
און וועל טאן מיין פליכט ווי איין אידיש קינד,
שווייגען וואלט געווען די גרעסטע זינד.
איך געה. איך געה. פאטער.

זי זינגט: אלי אלי למה עזבתני...

פארהאנג פאלט.

צווייטע סצענע

ביים קעניגליכען פאלאץ. אסתר אין איהר פולען פראכט און גלאנץ, ים מיט איהרע בעדינערינס, ווערט באמערקט פון קעניג. ער שטעלט ויף און באגעגנט איהר מיט זיין גנעדיגסטען צעפטער צו איהר. זי בויגט יין און בעריהרט עס מיט איהר האנד.

:נ

וואס פארלאנגסטו, מיין קעניגין, מיין לעבען
וואס איז דיין באגעהר?
זאגאר א האלבע קעניגרייך דיר אוועקצוגעבען
וועט מיר אויך נים זיין שווער.

איך וואלט דאן פאלש געווען צו דיר
ווען איך זאל פאר מיר הערשאפט בעטען
מיין ריינע ליבע וואס איך פיהל צו דיר
דאס אליין טוט מיך שוין זעטען.
איך מאך א פעסט אין דיין נאמען
און וויל אז דו זאלסט מיך בעעהרען.
נעם אויך מיט דעם פרינץ המן
אויך איהם צו זעהן בין איך געערען.

קעניג:

דיין פארלאנג וועט ווערען ערפילט גאנץ פיין
און איך, אויך המן וועלען דיינע געסט זיין.

אסתר באדאנקט דעם קעניג און געהט ארויס.

קעניג צו חרבונה:

לויף שנעל צו המן
און זאג איהם די בשורה אן.

חרבונה געהט אפ און באגעגענט ביים פאלאץ המן און זרש.

חרבונה צו המן:

העי, העי, המן זיי ביי זיך פעסטער
דו ביזט הויך געשעצט ביי דער קעניגין אסתר.
זי מאכט מארגען א קעניגליכען פעסט
און בלויז דער קעניג און דו זיינען איהרע געסט.

המן:

עס פרייט מיך ווירקליך אזעלכעס צו הערען.
און צו דער קעניגינס פעסט וועל איך קומען גאנץ גערען.
זעה נאר מיין גדולה, ווער איז צו מיר גלייך
איך בין א פרינץ און דערצו זייער רייך.
די גרעסטע מענשען וועלען זיין מיינע מחותנים
די שענסטע מיידלעך וועלען הייראטען מיינע בנים
און ווי מיר שיינט, איז די קעניגין נים גלייכגילטיג צו מיר,
זי מאכט עקסטרא א פעסט צוליעב דיזען ציעל...
זי האט קיין אנדערען געלאדען בלויז נאר מיר
און מיין שלויקיים איז צו דאנקען דאפיר.
נאר עס ווערט מיר פארדונקעלט מיין גליק
ווי נאר איך טו אויף מרדכי'ן א בליק
ער איז אין מיינע אויגען אזוי ווי א דארן,
און עס ברויזט אין מיר אויף מיין צארן.
מיין גאנצע פרייד קען מיר נים אנגעהן
ווען איך זעה מרדכי'ן ביים פאלאץ שטעהן.

איין איד זאל האבען אזא פארם טוט
מאכט מיר זידען און קאכען מיין בלוט.

צו המן:
הער מיך צו המן, וואס דו זאלסט טאן,
דאס וועט דיר רוהע ברייגגען.
קריג דעם קעניגס הסכמה
צו דיין נקמה.
עס זאל נים זיין קיין מניעה,
היים מאכען א תליה
מען זאל אויף דעם מרדכי'ן אויפהענגען
זאלסט גלייך עס זעהן
אז עס זאל געשעהן
וועסט דאן געהן צום פעסט צופרידען
דאס דו וועסט מעהר נים זעהן דעם אידען.

המן:
זרש מיין פרוי, דיין עצה איז גוט
איך וועל נים רוהען קיין מינוט
קום גלייך אהיים אלעס פארבארייטען
זעהן וואס פריער די תליה אנגרייטען.

ביידע אפ.
פארהאנג פאלט.

צווייטער אקט

קעניגליכער פאלאץ. עס איז שטיל. דער קעניג זיצט אנגעשפארט מיט זיינע הענד צום קאפ, פיהלט זיך אויפגערעגט און אומרוהיג. ענדליך רעדט ער ארויס פאר זיך אליין:

וואס זאל עס באדייטען, ווי קען איך עס פארשטיין,
אסתר מאכט א פעסט, און לאדעט בלויז המן'ען אליין.

דאס קרענקט מיך שטארק, איך פיעל גרוים צער,
צי שוועבט נים אויף מיין לעבען ווידער א געפאהר
פרשנדתא! עס מישען זיך מיר מיינע רעיונות,
לעז מיר פאר דעם ספר הזכרונות
איך וויל וויסען ווי מיין מלוכה זיך פיהרט
אלעס וואס האט אין מיין רעגירונג פאסירט
לעז כסדר לויט אלע סמנים
ווער זיינען מיינע פריינד, ווער זיינען מיינע שונאים.
ווער עס איז מיר געטריי, און ווער איז א פאררעטער
לעז כסדר דורך אלע בלעטער.

פרשנדתא :

אין דעם דריטען יאהר און מאנאט דעם צווייטען
האט דער קעניג געהייסען ושתין טויטען.
אין דריטען מאנאט האט המן געהייסען בעריכטען
אז אלע אידען זאל מען פארניכטען.
אין דער זעלבער צייט האט עטוואס שרעקליך פאסירט
בגתן וחרש האבען אין דער שטיל רעוואלטירט
און האבען געפלאנט דעם קעניג פארסאמען,
ווען מרדכי היהודי וואלט זיי דעם וועג נים פארצאמען
דורך די טריישאפט פון דיזען געלערענטען איד,
איז דאס לעבען פון קעניג געווארען פארהיט.

קעניג :

פארשנדתא, איך וויל זאלסט מיר גלייך זאגען,
וואס פאר א לוין האט מרדכי געקראגען
פארזיין טרייהייט צו מיר
וואס האט מען איהם געגעבען דאפיר.

פרשנדתא לעזט:

לויט דעם באפעהל פון פרינץ המן,
האט מען מרדכי'ן קיין זאך געטאן.
אין דעם ווערט געמאלדען אז המן קומט.

ניג :

ארײן.

ן קומט ארײן, פארנײגט זיך און דער קעניג זאגט:

זאג מיר פרײנד המן,
וואס זאל מען טאן
צו דעם מאן וואס דער קעניג האט ליעב.
ווי זאל מען איהם באלוינען
ווי זאל מען איהם בעשוינען
איין ריכטיגע עצה מיר גיעב.

ן : (רעדט פאר זיך — ער מוז גװײס מײנען מיר).
מען זאל איהם פארשאפען די גרעסטע פריידען
מען זאל איהם מיט דעם קעניגס קליידער בעקליידען
און אויף דעם קעניגס פערד זאל ער ארום רייזען
און כבוד און גדולה זאל מען איהם ווייזען.
און דער העכסטער פרינץ פון דעם קעניג
זאל זיין צו איהם אונטערטעניג,
און געהן פאראויס און הויך אויסשרייען,
זא דאס אלע זאלען הערען,
ווי דער קעניג קען זיינע פריינד שעצען און עהרען.
ער מאר זיך דערפון נים בעפרייען
„ככה יעשה, אזוי טוט מען בעלוינען
דעם וואס דער קעניג טוט עהרען.
ככה יעשה, אזוי טוט מען בעשוינען
דעם וואס דער קעניג ליעבט גערען".

קעניג צו המן :
אויב אזוי, פרינץ המן, זאלסטו עס טאקע טאן.
דאס איז מיר שטארק געפעלען,
צו מרדכי, דעם איד, וואס האט טיין לעבען פארהיט,
זאלסט קיין האר נים פארפעלען.
המן זינקט זיין קאפ ארונטער און וויל עפעס רײדען, אבער דער

קעניג לאזט איהם ניט און זאגט:

המן, געה גאנץ שנעל, ערפיל מיין באפעהל.

המן געהט ארויס און באגעגענט מרדכי'ן. ער געהט צו איהם צו און

זאגט:

איך האב א קעניגליכען באפעל דיך אנקליידען גאנץ שנעל
אין די קליידער געמאכט פאר דעם קעניג.
האסט דערלעבט גליקליכע צייטען,
אז דו זאלסט אנהויבען רייטען
און איך מוז דיר זיין אונטערטעניג.

מרדכי:

האסט געדארפט דערויף זיך ריכטען
דעם איד וועסטו קיין מאל פארניכטען.
ווייל גאט אליין איז זיין וועכטער
און זיין משפט איז א גערעכטער.

אין דעם קומט אן זרש צו זאגען אז די תליה איז שוין גרייט.

המן צו זרש:

וואלסט זיך געריכט אויף אזא מפלה,
אז איך זאל קריגען אזא שרעקליכע קללה.
אנשטאט מרדכי'ן צו הענגען ווי איך האב געטראכט,
האט יעצט מרדכי איבער מיר גאר די מאכט.

זרש:

אויב מרדכי איז נאר פון די אידישע זריעה
דאן איז אומזאנסט אונזער גאנצע מיהע,
ווייל זיין גאט וועט איהם אימער היטען
פון אלע זייגען אנטיסעמיטען.
און קוים נאר האט די זון פאר איהם אנגעהויבען שטראלען
דאן וועסטו שוין פאר איהם פאלען און פאלען.

המן זעצט מרדכי'ן אויפ'ן פערד און פיהרט מרדכי'ן, שרייענדיג:
ככה יעשה.

פארהאנג פאלט.

דריטער אקט

פארבארייטעט א פעסט אין קעניגליכען פאלאץ מיט מוזיק און פאר־שידענע טענצערינס און זינגער און זינגערינס, שפילער און שפילערינס, וואס די פראמאטערס קענען פארבארייטען. קעניג און קעניגען, המן און זרש זיצען ביים טיש.

קעניג צו אסתר:

וואס פארלאנגסטו מיין קעניגען, מיין לעבען
וואס איז דיין באגעהר,
זאגאר ביז האלב פון מיין מלוכה דיר צו געבען
וועט מיר אויך נים זיין שווער.

אסתר:

נים קיין הערשאפט וויל. איך זאלסט מיר געבען
אויך נים קיין מתנות
איך פארלאנג בלויז דאס זיכערקיים פון מיין לעבען
וועלכעס שטעהט אין גרויס סכנות
וואס דורך איין נידעריגען סוביעקט
איז דיין נאמען געווארען פארפלעקט.
ער האט געווירקט אויף דיר דו זאלסט ערלויבען
מיך מיט מיין פאלק פארניכטען און בערויבען.
קיין מיטלייד אויף א גאנץ פאלק צו האבען,
נאר אלעמען אין איין טאג באגראבען.
עס וואלט מיך נים פארדראסען אזוי שטארק
ווען ער פארקויפט אונז אויף א מארק,
אלס עלענדע ארביימער שקלאפען,
פאר'ן קעניג רייכטום צו שאפען.
אבער אזוי אויסראטען איז א שאנד
דאס וועט ברייננען א שמאך דיין לאנד.
און דו וועסט ווערען צו שפאט,
און אויך באשטראפט פון אונזער גאט.

קעניג:

ווער איז דער יעניגער וואס איז אזוי געמיין,
און אזא נידערטרעכטיגקיים געוואלט באגעהן.

אסתר:

דאס האט קיין אנדערער געטאן
ווי נאר דיזער רשע המן.
ער מיט בגתן און תרש צוזאמען
האבען געפלאנט דיך צו פערסאמען.
אויך ער האט געשטערט מרדכי'ן צו בעלוינען
און האט געזוכט נאר מרדכי'ן פארשטיינען
פאר זיין נאבעלע מהאט
אין אויפדעקען דעם המן פארראט.
נאך היינט האט ער איהם געוואלט אומברייננען
און אויף א הויכען בוים אויפהייננען.

המן צו אסתר:

א קעניגין, האב מיטלייד מיט מיר,
איך בין שרעקליך פארליבט אין דיר.

קעניג:

שווייג, דו הונט, קיין רחמנות אויף דיר.
אויך מיין קעניגען ווילסטו רויבען פון מיר.

חרבנה:

דאס בעסטע איז ער זאל ווערען געטויט
ווייל ער איז דיר דער גרעסטער פיינד.
ער האט א תליה שוין אויך אנגעגרייט
פאר מרדכי, דיין בעסטען פריינד.

קעניג:

דאן זאל ער גלייך ווערען געהאנגען
טוים צו אזעלכע פאלשע שלאנגען.

אסתר:

איך דאנק דעם קעניג פאר די גוטע טאט

אבער איך קען נאך נים רוהען. איך בין נאך נים זאם.
ביז דו וועסט די גזירה ציהען צוריק
און שאפען מיין פאלק אביסעלע גליק
צו געניסען דעם טעם פון נקמה געפילען
אום זייער טרויער זאל זיך איינשטילען.

[ק]עניג:

דיין וואונש זאל ווערען ערפילט.
און די גזירה זאל ווערען געשטילט.
איך מאך אויך צו יעדען בעקאנט
אז מרדכי ווערט „פרינץ" גענאנט.

הייסט אריין רופען מרדכי'ן און טוט איהם אן זיין רינג. אלע שטע[ל]ען זיך אויף פאר מרדכי'ן.

—

מרדכי זאגט:

די פרייד איז זייער גרויס.
נאט האט פארהיילט אונז אלע יסורים.
דארום זאלען אלע אידען פון קליין ביז גרויס
פייערען איין יום טוב פורים.
אלע זאלען זיך פרייען און זיין צופרידען
דאס גאט פארלאזט נים זיינע אידען.
גים איינס דעם צווייטען שיינע מתנות
זיים מקיים משלוח מנות
פייערט פורים יעדען יאהר,
אין דעם 14-טען אדר
לייענט דאן די מגילת אסתר
אייער טרייע אידישע שוועסטער.

—

מען זינגט דאן שושנת יעקב, און אויך די פורים ליעד:

פורים ליעד

אידען טרינקט א כוסה
די שמחה איז א גרויסע

גרויס איז די הצלה
פאַר אונז א גרויסע נחמה
צו זעהן א נקמה
פון המן׳ס מפלה.

המן האָט געלאַכט
עס האָט זיך איהם געדאַכט
די אידען אומצוברייגען
און די ענדע פון זיין מיהע
איז געוועזן א תליה
פאַר איהם אליין צו הענגען.

זאָלען אלע גוים
די ווילדע רשעים
וואָס שאַפען אונז יסורים
די זעלבע צרה כאַפּען
מען זאָל זיי צוקלאַפּען
ווי המנ׳ען אום פורים.

(ענדע)

משפט פורים

איינאקטער

אידעע אדאפטירט,מיט פיעלע איינענע אריגינעלע איסבעסערונגען
און צוגעגעבענע כאראקטערן. זייער אינטערעסאנט און
באלעהרענד. לייכט צו דורכפיהרען. לעבעדיג און פריילאך.

פון

הרב הלל יעקב הורוויץ

——:□:——

The Trial of Purim

One Act Comedy. Very Simple and Vivid
Easy to produce and it is very instructive.

About 12 or 14 characters.

BY

RABBI H. J. HOROWITZ

Copyright Reserved

משפט פורים

איין אקט קאמעדיע

פערזאנען:

שופט

אחשורש

מרדכי }
אסתר } אנגעקלאגטע
המן }

זרש

פורים

פסח

סוכות

שבועות }
משה } אנקלעגער
חנוכה }

יהודה המכבי

פאליסלייט

סעקרעטארם

ס צ ע נ ע

א גערימם זאל אין ווײַסע, אויף א הויכן פערעסטאל, זיצט דער ריכטער אנגעטאן אין א ריכטערליכן מאנטעל, ברילן אויף זיין נאז. אויף דעם דעסק ליגט א גרויסער ספר און א גלעקעל.

פון איין זיים שטיען די אנגעקלאגטע. אחשורוש קעניגליך אבער זייער טיפש׳דיג. אסתר מאיעסטעטיש שטאלץ מיט א קרוין אויפ׳ן קאפ. מרדכי פאטריארכאליש מיט א לאנגע שווארצע בארד, האלט א מגילה אין האנד. המן, קאמיש (אלא טשארלי טשאפלין). זרש, דאס ווײַבע (אדער היינט מאָדיש). פורים, ווי א קלאון מיט א גראגער אין האנד.

פון צווייטן זיים שטעהן משה, ערהאבען, האלט די לוחות. פסח, אלס פרייהייטס געטין. שבועות, מיט א בלומען קראנץ אויפ׳ן קאפ, האלט א תנ״ך. סוכות, א פאלם צווייג אין האנד. יהודה המכבי, שטאלץ מיליטעריש מיט ווייס און בלוי געדרעסט, מיט א שווערד אין האנד.

ווען דער פארהאנג עפענט זיך זעהען מיר אלעמען שטעהן אין אָרדנונג.

דער ריכטער קלינגט מיטן גלעקעל אלס צייכען אז דער משפט פאנגט זיך אן.

ריכטער:

סעקרעטאר, לעז פאר די קלאגע!

סעקרעטאר:

די הערען אנקלעגער מיט משה און יהודה המכבי אלס זייערע פארטרעטער פאדערען איין אויסשליסונג פון דעם יום טוב פורים פון דעם אידישען לוח, און איין פערזענליך געזעלשאפטליכע אבזונדערונג פון די פורים העלדען.

ריכטער:

משה, אלס דער עלטסטער פון אלע ווערט אויפגעפאדערט צו אנגעבען זיין קלאגע.

משה טרעט ארויס און זאגט:

איך, אלס דער פאטער פון דיזע 3 ערהאבענע שטאלצע שעהנע טעכטער. געטינס פון פרייהייט און מענשען ליבע, בין

אויפגעפאָדערט געוואָרן פון זיי צו ברענגען א קלאָגע געגען דעם נר פורים מיט זיין קאָמפּאַניע וואָס האָבען זיך אריין גע־שמוגעלט אין זייער געזעלשאַפט. און יעדע איינע פון מיינע מיטשוועסטער האָט איהר געוועזענע מענה. איך בעט דעם געעהרטען ריכטער זיי צו אויסהערען.

ריכטער:

פריילין פסח, אלס די עלטסטע פון אלע, גיב דיין קלאָגע.

פסח פאַרנייגט זיך, טרעט שטאָלץ ארויס און זאָגט:

יא, איך בין ווירקליך די עלטסטע פון אלע, און דאָס מאַכט מיך נאָך שטאָלצער, און דרייסטער פאר מיין גערעכטער פאָדערונג ניט צו האָבען אין אונזער געזעלשאַפט אזא נידעריג שקלאַפיש באַשעפעניש ווי פורים. איך בין שטאָלץ מיט מיין העהרליכע אָפּשטאַמונג וואָס דערמאַנט אויף פרייהייט און פריידען. איך האָב באַפרייט א פאָלק פון שקלאַפעריי, פון ער־נידעריגונג, ווערענד פורים איז געבאָרען געוואָרען דורך שקלאַ־פעריי. ווען דעם נארישען קעניג אחשורש (ציינט מיטן פינגער) האָט זיך פארגלוסט צו מאַכען לוסטיג האָט ער געטראַכטען אויף די מאָראַלע געפיהלען און עטעטישע פרינציפּען פון זיין פרוי ושתי. און ווען זי האָט ניט געוואָלט זיך ערנידעריגען פאר דער באַנדע ליידענשאַפטליכע שכורים, און האָט מיט ווירדיגען שטאָלץ פארטיידיגט איהר מאָראַלע רעכט, האָט דער ברוטאַ־לער מאַן איהר פאַראורטיילט צום טויט.

און ווען די צוויי רעוואָלוציאָנערע נאָבל לייט בגתן ותרש האָבען געוואָלט בעפרייען דאָס לאַנד פון דיזען טיראַן, האָט מרדכי היהודי זיי פאַר׳מסר׳ט און מען האָט דיזע צוויי פרייהייטס קעמפער אויפגעהאַנגען.

דער טפש אחשורש האָט ארויסגעבראַכט דאָס געזעץ אז יעדער מאַן זאָל זיין א הערשער אין זיין הויז, ווערענד איך האָב געלערענט אז קיין הערשונג זאָל ניט זיין נאָר פרייהייט גלייכהייט און ברידערליכקייט.

אסתר האָט געזאָגט דאָס ווען מען וואָלט איהר מיט דאָס גאַנצע אידישע פאָלק פארקויפט פאר שקלאַפען וואָלט

איהר נים געקימערם, ווערענד איך האב מיין פאלק פון שקלאַ־
פעריי ארויסגענומען. ניין, ווערטער ריכטער. עס איז גאר נים
ווערם מען זאל ווענען דעם פיעל דעבאטירען. איינס פון די
ביידע, אדער פורים זאל ארויסגעוואָרפען ווערען, אדער איך
פסח מים די מצות, מים די קניידלאך, מים דער הגדה און די
קשיות, מים די כוסות, מים'ן גאנצען חד גדיא זאלען ארונ־
טער. (פויזע).

ריכטער:

שבועות, וואס האסטו צו זאגען.

שבועות טרעט ארויס און זאגט:

איך, דער יום טוב פון בלומען, דער פרילינג געזאַנג פון
דער וועלט, וועלכע אטעמט מים לעבען און פרייד, איך דער
יום טוב פון דער מענשליכער ציוויליזאציאָן, דער יום טוב וואס
האט געבראכט ליכטיגקיים פאר דער גאנצער וועלט מים דער
תורה וועלכע פארבאָט שקלאַפעריי און אונטערדריקונג, ווי
קען איך זיך גלייכען צו א יום טוב פון בעטלערס, פון שנאָרערס,
פון שקלאפעריי און פינסטערניש. ניין, איך וויל נים פורים אין
מיין געזעלשאפט. (אָפּ צוריק).

ריכטער:

סוכות, וואס איז דיין קלאגע.

סוכות:

איך, דער זמן שמחתנו, דער יום טוב וועלכער ערָאינערט
דאס אידישע פאלק אויף זיין הערליכען און גליקליכען שטאַנד
וואס האט געהאט א מלוכה און א לאנד, ווען עס האט אריינ־
געבראכט אין זיינע שפייכלערס די געטריידע, די פרוכט פון
זיינע פעלדער און וועלדער, און די פארמערונג פון זיינע שאף
און רינדער, ווען עס האט זיך געטראגען איבער דעם גאנצען
לאנד דאס געזאנג פון די שניטערס, און דער יובל פון זיינע
זעלנער. און ווי גליקליך האט זיך דאס פאלק געפילט ווען אלע
ארעם און רייך, אלט און יונג, שטארק און שוואך, האבען מים
שטאלצע לולבים מים מהודרדיגע אתרוגים און פארפיומירטע־
דע הדסים און איינפאכע ערבות אלס סימבאלישע צייכענס

אויף אלגעמיינעם פרידען און אלגעמיינע פאראייניגונג פון די פארשיידענע מענשליכע קלאסען. פאראדירט אין היילינען טעמפעל זינגענדיג הודו לד׳. א, ווי קען איך זיך גלייכען צו דעם גלותדיגען פורים, נייז. ער איז פאר מיר נים קיין חבר. (פויזע).

ריכטער:

יהודה המכבי, וואס איז דיין טענה.

יהודה המכבי טרעט שטאלץ ארויס, קלינגט מיט די שפארען, הויבט אויף זיין שווערד און זאגט:

אויך איך האב צו אנצייגען אויף מיין גרויסען יחוס און שטאלצע פארטיידיגונג פון מיינע פרינציפען און מיין העראאישע האנדלונג געגען די גריכען און אסיריער, ווי אויך אונזערע אייגענע פאררעטער. איך בין שטאלץ מיט מיין איינציגער טאכטער חנוכה, וועלכע קען זיך נים שעמען מיט איהר יחוס און צניעות געגען די אנדערע דריי שיינע שטאלצע פרינצעסינס, די טעכטער פון מיין גרויסען לעהרער און חבר משה. איך שטים דארום איין מיט זייערע פאדערונגען.

ריכטער צו חנוכה:

קום אהער טאכטער, זאג דיין קלאגע.

חנוכה טרעט בעשיידען ארויס און זאגט:

אמת, איך בין די אינגסטע פון מיינע חברות. אבער איך האב זיך נים מיט וואס צו שעמען געגען זיי. מיין אבשטאמונג איז א הערליכע, א שטאלצע און א העלדישע. אין מיינע אדערען פליסט העראאישע מאקאבעער בלוט. איך האב געלערנט, דאס אידישע פאלק צו פארטיידיגען זייערע רעכטע מיט דעם שווערד, נים מיט הילצערנע שפילכלעך ווי די המן קלאפערס און המן גראגערס. מיט וואס, א שטייגער, קען זיך פורים גרויסען, דערסיט וואס איין אידיש מיידעל איז געווארען א קעניגען. א, פון אלע מאל אן, פון פרעה׳ן אן, האבען אלע אידישע שונאים פיינט געהאט די אידישע זכרים און ליעב געהאט די אידישע שעהנע טעכטער. אויך אין מיין שוועסטער יהודית האט זיך דער גענעראל העלפארנוס פארליעבט, אבער מיין

שוועסטער יהודית האט אויסגענוצט זיין ליבע צו קענען זיין קאפ אפשניידען. אבער וואס האט אסתר געטאן? אדער איז דא זיך צו גרויסען וואס מרדכי היהודי איז געווארען א שני למלך? אחשורוש איז געווען א לייכטזיניגער שוטה, וואס האט זיך געלאזט פיהרען ביים נאז פון יעדען: איז געקומען א צורר המן און האט איהם געהייסען טויטען אלע אידען אין איין טאג האט ער איהם עס ערלויבט. נאכהער איז געקומען אסתר און איהם געבעטען צו ענדערען זיין אורטייל און טויטען המנען, האט ער איהר געפאלגט. עס איז געווען אחשורוש נארישקייט און לייכטזיניגקייט וואס האט פאראורזאכט די גאנצע פורים געשיכטע און די אידען האבען זיך געדארפט שעמען צו רעכ־נען פורים אלס א יום טוב, וויסענדיג ווי אזוי ער איז געשאפען געווארען. צום סוף זאגען נאך די חכמים אז אלע ימים טובים וועלען בטל ווערען אבער פורים וועט אימער בלייבען, און מען עסט קרעפלאך און המן טאשען, טרינקען עד דלא ידע, מאכען זיך פריילאך, טאנצען און שפרינגען, לייענען א גאנצע מגילה מיט ברכות. הכלל ליהודים, און מיר חנוכה פארשטופט מען אין א ווינקעל ביים טיר. מען קוסט אפ מיט בענטשען קליינינקע דינ־קע ליכטעלאך. אמת, מען זאגט הלל, אבער נים מען זינגט און נים מען שפרינגט, די מהדרים שפילען א קערטעל און מען עסט לאטקעס. מיינע חשמונאים העלדען זיינען געווען שטאלץ מיט זייער אידישע אפשטאמונג און זיי האבען געלערענט די וועלט צו רעספעקטירען דעם אידישען נאמען, ווערענד אסתר האט זיך געשעמט מיט איהר אידישער אפשטאמונג. ווי עס איז פארשריבען אין זייער אייגענער מגילה „אין אסתר מגדת את עמה ואת מולדת". ניין איך וויל נים פורים אלס א חבר.

(פויזע. אפ צום פלאץ).

ריכטער:

די אנקלאגע איז געענדיגט און איך בין יעצט גרייט צו הערען די פארטיידיגונג. מרדכי, דו אלס איינער פון די הויפט העלדען פון דיזער געשיכטע, און איינער פון די אנגעקלאגטע, פאדער איך דיר אויף דער ערשטער פאר דיין פארטיידיגונג.

מרדכי:

עם טוט מיר לייד צו הערען ווי איך ווער בעליידיגט אומזאנסט. איך, וועלכער האב געצייגט ווי צו זיין א שטאלצער איד. ניט בוקען זיך און ניט קניען פאר המן'ען, ווינענדיג גאנץ גוט אז איך שטעל איין מיין לעבען אין סכנות, אין דער צייט ווען אלס אנקעל פון דער קעניגען וואלט איך געקענט לעבען גליקליך און צופרידען, ניט קימערענדיג זיך פאר דעם שיקזאל פון מיין פאלק, האב איך מיינע גאלד באדעקטע קליידער צו־ריסען און אנגעטאן זיך אין א זאק. אש אויף מיין קאפ געשט־טען, ארומגעגאנגען איבער אלע גאסען פון שושן און געוועקט מיינע ברידער צו תשובה און תפילה פאר זייערע אסימילאטא־רישע זינד. איך האב געוויינט און געפאסט און גאט געבעטען. איך האב א שטרענגע ווארנונג צו דער קעניגען אסתר געגע־בען, אז די צייט איז געקומען זי זאל צייגען איהר געטרייהייט צו איהר פאלק, מיט איהר קעניגליכער מאכט און איהר איינ־פלוס, ווייל צוליעב דעם האט איהר די געטליכע השגחה גע־פיהרט אום זי זאל זיי קענען רעטען.

און ווען די גליקליכע צייט איז געקומען און המן מיט זיין באנדע האבען די טפלה געקראגען און דער קעניג האט מיר מיין בעלוינונג געפערענט, האב איך קיין זאך פאר מיין איי־גענער פערזענליכקייט געבעטען, ווי נאר צו נעמען ראכע פון אונזערע פיינד און געבען זיי צו געניסען עטוואס פון זייערע אייגענע פארברייטונגען. און דארום באשטעה איך אויף די גע־רעכטע פאדערונג פון פורים צו ווערען אריין גענומען מיט עהרע אין דער אידישער היסטאריע און שטיין גלייך מיט די אנדערע ימים טובים. (פויזע, 88).

ריכטער:

קעניגען אסתר, וואס האסטו צו זאגען אין דיין פאר־טיידיגונג.

אסתר:

אויסער וואס איך באשטעטיג מיין גרויסען טרייען אנ־קעלס ווערטער, מרדכי היהודי, נאר אויך מיך האט מען פאלש

פארשטאנען צו דענקען דאס איך האב מיך געשעמט מיט מיין פאלק און מיין אפשטאמונג.

מען לערענט פאלש דעם פשט אין דער מגילה די ווער־טער „אין אסתר מגדת את עמה ואת מולדתה" דאס איך האב נים געוואלט דערציילען פון מיין אידישער אפשטאמונג נאר מען זאל דענקען—אז איך בין א פערסיאנערין. אלע ווייסען אז איך האב מיך ערצויגען ביי „מרדכי היהודי" און פון מרדכי היהודי'ס הויז האט מען מיך גענומען. אלע ווייסען אז מיין נא־מען איז הדסה. נאר אין געגענטהייל, איך האב מיך נים בע־ריהמט נים פאר מיין פאמיליע, און נים פאר מיין פאלק מיט מיין קעניגליכער קרוין. ווייל אלס אידיש קינד האב איך נים געהאלטען עס פאר איין עהרע צו טראגען אויף מיין קאפ איין פערסישע קרוין. איך האב מיך מיט איהר געשעמט. און האב מיין נאמען הדסה אויף דעם נאמען אסתר געביטען, ווייל די קרוין האט מיין קאפ געדריקט און געשטאכען. און ווען איך האב נאר ערפארען דורך מיין גרויסען אנקעל מרדכי פון מיין פאלקס אומגליק, האב איך מיין לעבען איינגעשטעלט און בין געגאנגען נים גערופענערהייט צום קעניג, וויסענדיג גאנץ גוט אז ער האט שוין איין קעניגען ערמארדעט. איך האב צוזאמען מיט מיינע אידישע הויף־דאמען דריי טעג און דריי נעכט גע־פאסט, געקלאגט און גאט געבעטען גלייך מיט מיינע אנדערע ארימע אידישע שוועסטער. און ענדליך ווען דער קעניג האט מיר זאגאר האלב פון דער מלוכה געוואלט אוועקגעבען, האב איך איהם געענטפערט אז איך דארף קיין זאך נים פאר מיר זעלבסט, ווי בלויז די זיכערהייט און דאס רעטונג פון מיין פאלק און איך האב בלויז דיפלאמאטיש זיך אויסגעדריקט: „ואילו לעבדים ולשפחות נמכרנו החרשתי", אום צו מאכען מיינע ווער־טער מעהר איינדרוקספול. און דארום פיל איך מיך שמאלץ מיט דעם יום טוב פורים וואס מיר האבען געשאפען אלס בייר־שפיל פאר אנדערע אידישע טעכטער וועמען דער שיקזאל וועט דאס זעלבע טרעפען. און דארום פאדער איך אנערקענונג

פאר מיין יום טוב צוזאמען מיט די אנדערע אידישע ימים טובים. (אפ).

ריכטער:

קעניג אחשורש וואס האסטו צו זאגען.

זעניג:

יא, אסתר איז גערעכט. זי איז ווירקליך א געטרייע אידישע טאכטער געווען. זי האט ביי מיר אין פאלאץ איין כשר אידישע קיך איינגעפיהרט (זי האט מיר אפילו געפילטע פיש געגעבען עסען). זי פלעגט ידען פרייטאג צו נאכט ליכט בענטשען. זי האט אויף די טירען מזוזות אנגעשלאגען. איך וואלט פאר אסתר'ן אלע המן'ס אויפגעהאנגען. און דארום זאג איך אויך אז אסתר איז גערעכט און פורים דארף זיין איין שיינער אידישער יום טוב. (אפ).

ריכטער צו המן :

המן בן המדתא האגגי, דו שטאמסט פון דעם אגג וועלכען דער אידישער קעניג שאול האט אוים רחמנות געלאזט לעבען. דו ביזט איין אור אייניקעל פון דעם אלטען עמלק, וועלכער איז געוועזען דער ערשטער צו שטעלען זיך געגען דאס בעפרייטע אידישע פאלק און האט זיי געוואלט אומברייננען. ניט אומזיסט האט ג' אנגעזאגט אז עמלק מוז פארניכטעט ווערען, ווייל זיי זיינען שונאים פון פרייהייט און פאררעטער צו זייערע איינענע לענדער. אבער וואס זאגסטו אויף אזא יום טוב פורים.

המן :

איך מוז זאגען דיזען מאל דעם אמת און די ריכטינקייט. האב איך פיינט פורים. ווייל מען מאכט מיך צו שפאט און צו שאנדע. מען עסט מיך אין זיסען און אין זויערען. מען גראַגערט און מען קלאפט מיך. אלע יאהר. אלט און יונג. אבער, אזוי ווי דער צוועק פון דעם יום טוב פורים איז צו זיין א ביישפיעל פאר אנדערע המן'ס, דאס זיי זאלען זיך ניט אנפאנגען מיט די אידען, ווייל זיי וועלען האבען דעם זעלבען סוף ווי איך,

גלויב איך אַז פּורים דאַרף זיין ביי אידען אַ שיינער יום טוב.
(אָפּ. הינקענדיג).

ריכטער:
און דו, זרש, וואָס האָסטו צו זאָגען.

זרש:
איך האָב אָבער געוואָלט מיין מאַן, אַז ער זאָל זיך ניט אַנפאַנגען מיט די אידען. כאַ! כאַ! כאַ! ווי עס לאַכט זיך מיר ווען איך דערמאַן זיך אויף דער סצענע ווי המן האָט געמיינט אַז די קעניגין איז פאַרליבט אין איהם, און זי לאַדעט בלויז איהם צו איהר פּאַלאַץ. אַ קעניגין האָט זיך איהם געוואָלט. זיין אַלטע זרש איז שוין איהם ניט געפעלען געוואָרען. נו האָט ער געכאַפּט אַ מפּלה. און דערפאַר אַליין איז ווערט אַז פּורים זאָל זיין איין יום טוב. (אָפּ).

ריכטער:
יעצט פּורים, קום דו אַליין און זאָג דיין טענה.

פּורים:
איינענטליך האָבען שוין גאַנץ דייטליך ערקלערט מיינע פאַרטיידיגער. איך וויל בלויז צוגעבען צו זייערע רייד, דאָס איך פאַרלאַנג ניט אויסערגעוועהנליכעס. איך פאָדער בלויז דאָס מען זאָל אין דיזען טאָג זיך ניט פילען וואָכעדיג, נאָר אָביסעלע יום טוב'דיג געשטימט. מאַכען זיך לוסטיג און פרייליך, וויסענדיג דאָס המן'ס וועלען זיך אימער געפינען, אין אַלע צייטען, אין אַלע דורות וועלען זיך געפינען נידעריגע איינגהערציגע אומטאָלעראַנטע אידען פיינד, וואָס וועלען זוכען צו אומברייננען דאָס אידישע פאָלק און-זיי וועלען אַלע מאָל קריגען אַ מפּלה, ווי דער אַלטער המן. איך פאַרלאַנג דאַרום דאָס אין מיין שמחה זאָלען אַלע פון גרוים ביז קליין נעמען אַנטייל און מען זאָל שיקען פּרעזענטען איינס צום צווייטען און געבען מתנות און געשענקען צו אָרימע לייט, זאָ דאָס אַלע, אָרעם און רייך זאָלען זיך פרייען. מען זאָל מאַכען פאַרשיידענע אונטערנעמונגען, לוסטיגע פּורים שפּילען און פאַרשטעלונגען און דאָס איז ניט פיעל געפאָדערט. און דאַרום קען איך בעטראַכט ווערען

אלס א גאנץ גוטער חבר צו די אנדערע ימים טובים. (אפ).

ריכטער, שטעלט זיך אויף און זאגט:

פריינדע, איך האב אויסגעהערט די טענות פוןביידע צדדים און גיב יעצט מיין אומפארטייאישען אורטייל, אז פורים זאל גלייך מיט אלע אנדערע אידישע ימים טובים אנערקענט ווערען. די געשיכטע פון פורים לערענט אונז דאס איין איד דארף נים פארגעסען אויף זיינע ברידער, עס מאכט נים אויס ווי גרויס, רייך און מעכטיג ער ווערט. אזוי ווי משה רבנו האט געטאן, „ויגדל משה ויצא אל אחיו", אזוי האט אויך געטאן מרדכי. ומרדכי יצא מלפני המלך צו זיין א דורש טוב לעמו און א דובר שלום לכל זרעו.

איין אידישע טאכטער דארף נים פארגעסען איהרע פליכטען צו איהר פאמיליע און צו איהר פאלק, זאגאר ווען זי האט א קעניגליכע קרוין אויף איהר קאפ.

די געשיכטע פון פורים דערציילט אונז אויך פון המן הרשע דער סימבאלישער צייכען פון דעם פיעל קעפיגען אנטי-סעמיטיזם וועלכעס ווערט ווידערהאלט טאג טעגליך, ווען עס שטייען אויף פארשיידענע המנ'ס אין פארשיידענע צייטען און אין פארשיידענע לענדער און ווילען פארניכטען דאס אידישע פאלק און זיי קריגען די זעלבע מפלה ווי דער ערשטען המן. פונקט ווי דער בעל האגדה זאגט: בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו והקב"ה מצילנו מידם.

און דארום איז פורים א שיינער, וועלקאמענער, עהרענ-האפטער יום טוב, וועלכען מען דארף פייערען מיט עסען קרעפלאך און המן טאשען, לייענען די מגילה און מאכען א גוטע כוסה. נעמט זיך אלע ביי די הענד און זינגט.

שלאגט המנ'ען

שלאגט די המן'ס אן רחמנות
שלאגט זיי ברעכט די ביינער

גיט זיי גוטע שלח מנות
שלאגט זיי אויס די ציינער.

גענוג צו פאסטען קינות זאגען
גענוג פארגיסען טרערען.
וויינען, שרייען און זיך קלאגען
אין גאנצען מוז אויפהערען.

גענוג „מה יפית" ליעדער זינגען
גענוג שתדלנות בעטען
גענוג מיט צדקה פושקעס קלינגען
גענוג זיך לאזען טרעטען.

ציינט אז אייער בלוט איז טייער
אומזיסט לאזט נים פארגיסען
ממילא וועט איהר ווערען פרייער
און אלעם גוטס געניסען.

שושנת יעקב.

פארהאנג פאלט.

דוד ושונמית

איינאקטער קאמעדיע

פון

הרב הלל יעקב הורוויץ

David and the Shunamith

BY

RABBI H. J. HOROWITZ

Copyright Reserved

דוד און די שונמית

(איינאַקטער קאָמעדיע)

פ ע ר ז א נ ע ן

דוד המלך

אביגיל

מיכל

בת שבע

צדק הכהן

דאָקטוירים

נוירסעס

גענעראַלען

און פיעל אנדערע

ס צ ע נ ע

א קעניגליכער פּאַלאַץ. אויף א שטול זיצט אָנגעשפּאַרט דער קעניג ארומגעדעקט מיט קוווילטס. זיינע גענעראַלען און ראַטסווירים מיט נוירסעס שטעהען ארום איהם. אויף א טישעל שטעהען פיעלע מעדעצין פלעשלעך. דער קעניג טריסעלט זיך פון קעלט.

דוד:

בורר . . .ס'איז מיר קאַלט
עס טרייסעלט מיר די ביינער
איך פיעל מיך שוואך און אלט
העלפען קען מיר קיינער.
אַכטצעהן ווייבער האָב איך
און קיין איינע קען מיך וואַרמען
אָ, ווי קאַלט מיר איז!
גאָט זאָל זיך דערבאַרמען. בוררר....

אביגיל:

בין איך נים שעהן גענוג
דיין בלוט זאָל זיך צוהיצען
בין איך נים חיים גענוג,
מאַכען דיך צו שוויצען?

דוד:

ניין, נים אין מיינע יאָהרען
קענסטו וואַרעמען גענוג.
ווען איך בין ווי פאַרפראָרען
עס קילט אין מיר דאָס בלוט.

מיכל:

איך האָב דיר געגעבען די קראַפט
האָסט לייבען דאָן צוריסען.
האָב איך נים מעהר קיין זאַפט
יעצט דיין בלוט צו פרישען.

ד ו ד :

ניין, דו ביזט שוין יעצט פארעלטערט
פארלאשען איז דיין גלוט
איך בין שטארק פארקעלטערט
אך ווי ס'איז ניט גוט!

בת שבע:

בין איך ניט געווען היינט געגוג
אין דיר א פייער צינדען.
דאס זאגאר דורך א בעטרוג
האסטו געלאזט מיין פאן פארשווינדען.

ד ו ד :

יא, דאס ענטפאנג איך יעצט די שטראף
פאר מיין זינדיג הייסען ווילען.
דאס איז דער אנפאנג פון דעם סוף
ווען מיין לעבען וועט זיך שטילען...

עס נייען דורך א רייע פרויען, יעדע פרעגענדיג:

און איך? און איך?

ד ו ד :

ניין, ניין, ניין! איהר אלע אלטע ווייבער
קענט ניט אפפרישען מעהר מיין בלוט
מיט אייערע צוקנייטשטע לייבער.
ווערט מיר נאך מעהרער ניט גוט. בוררר...
דאקטוירים העלפט!

דאקטוירים:

מיר האבען דיר געגעבען אקווא דיסטילאטא
מיר האבען געדעקט דיך מיט קליידער פון וואטא.
מיר זעהען קיין הילף פאר דיר לעת עתה
נאך אלץ זאגסטו אז עס דיר קאלט.
מיר האבען דיר געגעבען ראיאל ספירימוס
מיר האבען דיר געגעבען אויך יין שאמפאניטוס.
און אויך א דאזע קובבעבע לאקריטוס
און קיין זאך האט דיר ניט געהאלפען. געוואלד.

פראָפעסאָר:

לוים די דיאגנאָז פון דיזער קראַנקהייט
לוים דעם קעניגס קעלט די גרויסע
קען קיין אַנדער זאַך דעם קעניג היצען
און זיין בלוט צו מאַכען שוויצען.
ווי נאָר הורך יונגעס בלוט און הייסע
פון איין „אויסשולד מויד" א גרויסע
אין קעניגס שויס זאָל זי נאָר זיצען
און זיכער וועט דער קעניג שוויצען.
אין זיין האַרץ א פלאַם וועט זיך אָנצינדען.
און זיין קעלט וועט דאַן פאַרשווינדען.

דוד:

ניט אומזאָנסט ביזטו א פראָפעסאָר,
בעריהמט איבער דער גאַנצער וועלט
דו ווייסט פון יעדען דאָקטאָר בעסער
וואָס עס קאָן פאַרטרייבען די קעלט.

אלע מענער פאַנגען זיך אָן צו טרייסלען פון קעלט. אלע שרייען בורדר... ס'איז קאַלט.

צדוק הכהן:

איך געה באַלד אריין שיקען אייערע פלונית'טעס.
זיי וועלען שוין אייך דערוואַרעמען
אין זייערע פיסקלעך ווען איהר פאַלט אריין
זאָל נאָס זיך אויף אייך דאַן דערבאַרעמען.

אלע לאַכען. מען טיילט זיך פאַנאַנדער אין צוויי גרופּעס, איינע פון מענער און איינע פון פרויען, און זיי זינגען.

פרויען געזאַנג:

נעהם אַרום א בחור'ל אומעטיג פאַרטרויערט
עס טרייסעלט איהם זיין הערצעלע
זיין געזיכט פאַרזויערט
עס נאַגט עס ציהט עס זוכט עפּעס
עס בייגקט און ווייס ניט וואָס,
ביז עס קומט דער סוד אַרויס,

עס פעלט דעם בחור'ל דאס . . .

כאָהר:
א מיידעלע ווערט איהם מאכען פריש
א מיידעלע ווערט איהם מאכען זיס.
זיין הערצעלע איינשטילען
א מיידעלע ווערט איהם היטערען
זיין נשמה לייטערען
ווארעמען די געפיהלען.

מענער:
ניט ארום א מיידעלע אויטאמאטיש פארטרויערט
א מלאכל איין איידעלע דאס געזיכט פארזויערט
עס נאגט עס ציהט דאס הערצעלע
עס בייגקט און ווייס ניט וואס.
א פארבארגען שמערצעלע
עס פעהלט איהר נעבאך דאס . . .

כאָהר:
א בחור'ל ווערט איהר מאכען פריש
א בחור'ל ווערט איהר מאכען זיס.
איהר הערצעלע איינשטילען,
א בחור'ל ווערט איהר היטערען
די נשמה לייטערען
ווארעמען די געפיהלען.

פרויען:
א בחור אין זיין יוגענד צייט
געוואלט האט ספעקולירען
חתונה האבען ניט געוואלט
נאר גלאט זיך אמוזירען
ביז ער איז געווארען אלט
מרוקען ווי א דארן.
איהם ברעכט די ביינער, ס'איז איהם קאלט
ער וויינט שוין זיין חסרון.

כאָהר:

אז א מײדעלע . . .

מענער:

נעהם ארום אײן אלמע מױד,

אומטומיג פארזױערט,

גרױ אגן אלט צוקנײטשט די הױט

דאַס געזיכט פארטרױערט.

עס נאָגט עס ציהט עס זוכט עפּעס,

עס בײנקט און האָט פארדראָס.

זי האָט זיך שפּעט ארומגעזעהן

אז עס פעלט איהר נעבאך דאס . . .

כאָהר:

א בחור׳ל װעט איהר מאכען פריש....

פרױען:

אײן אלטן נעהם ארום פארטראכט

פארטרױערט און פארקלערט

בעפאַר האָט ער געלעבט און פראַכט

זײן הױז איז יעצט צושטערט.

צובראָכען איז זײן לעבענס ציעל

ענג איז איהם זײן װעלט.

א שפּיעלע און זײן הארץ רעדט שטיל

אז איהם פעלט, איהם פעלט.

כאָהר:

א מײדעלע . . .

מענער:

אײן אלמנה נעהם ארום

געקלײדעט הױך און שװארצען

איהרע אויגען רעדען שטום
מיט וואונדען פיעל אין הארצען.
איהר גליק געווארען איז צושטערט
ענג איז איהר די וועלט
און וואו זי קערט זיך בלויז די הערט
אז איהר פעלט, איהר פעלט.

מקור:
א בחור'ל . . .

—: ע נ ד ע :—